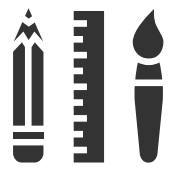
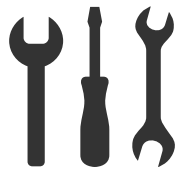

RAPPORT

ØKONOMISK ANALYSE AV MESTERBEDRIFTER

Forord

På oppdrag for Mesterbrevnemnda har Menon Economics analysert norske mesterbedrifter, samt sammenlignet mesterbedrifter med sammenlignbare bedrifter som ikke er kategorisert som mesterbedrifter. Samlet gir rapporten en oversikt over mesterbedriftenes samfunnsbidrag.

Prosjektet har vært ledet av Jonas Erraia, med Maja Olderskog Albertsen og Embla Skurtveit som prosjektmedarbeidere. Kaja Høiseth Gilje har vært kvalitetssikrer.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom foretaksøkonomi, samfunnsøkonomi og næringspolitikk. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker Mesterbrevnemnda for et spennende oppdrag. Vi takker også alle intervjuobjekter for gode innspill underveis i prosessen. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

April 2023

Jonas Erraia
Prosjektleder
Menon Economics

1. Innhold

SAMMENDRAG	3
INNLEDNING OG BAKGRUNN	8
Datagrunnlaget	8
1. KARTLEGGING AV MESTERBEDRIFTER	10
Norske mesterbedrifter	10
Utviklingen i mesterbedriftene	11
Verdiskaping og sysselsetting i mesterbedriftene, fordelt på næringer	12
Produktivitet i mesterbedrifter	14
Et geografisk perspektiv på mesterbedriftene	16
2. MESTERBEDRIFTENE SAMMENLIGNET MED ANDRE BEDRIFTER	18
Produktivitet	19
Langsiktig vekst	20
Vekst under koronakrisen	21
3. RINGVIRKNINGSANALYSE	23
Sysselsettingseffekter	23
Geografisk fordelte sysselsettingseffekter	25
Verdiskapingseffekter	27
Skatteeffekter	28
VEDLEGG	31

Sammendrag

På oppdrag for Mesterbrevnemnda har Menon Economics analysert norske mesterbedrifter, samt sammenlignet mesterbedrifter med ikke-mesterbedrifter i tilsvarende næringer. Målet med prosjektet har vært å belyse mesterbedriftenes samfunnsbidrag. Funnene i rapporten er i korte trekk:

- Det er 8 000 norske mesterbedrifter, hvorav 85 prosent er bedrifter innen byggfag
- Bedriftene hadde i 2021 en samlet verdiskaping på 51 milliarder kroner, noe som utgjør en dobling siden 2012
- Samlet sysselsetter mesterbedriftene rundt 70 000 sysselsatte, 50 prosent flere enn i 2012
- Mesterbedrifter sysselsetter flest i sentrale kommuner, men har høyest relativt sysselsettingsbidrag i mellomstore kommuner
- Den gjennomsnittlige produktiviteten i de ulike mesterbedriftsnæringene varierer mellom 270 000 kroner og 1,2 millioner kroner, hvorav de fleste har en produktivitet på 870 000 kroner eller mindre. Dette er noe lavere enn gjennomsnittet for Fastlands-Norge, som ligger på nesten 1,2 millioner kroner
- I de fleste næringer har mesterbedriftene høyere eller lik produktivitet som ikke-mesterbedrifter
- Lønnsomhet er ikke tydelig bedre eller svakere i mesterbedrifter. Noen faggrupper har høyere lønnsomhet enn ikke-mestere i samme næring, andre har lavere eller lik lønnsomhet.
- I tillegg til sysselsatte i egne bedrifter, bidrar mesterbedriftene også med økonomisk aktivitet hos sine leverandører. Inkluder vi både de ansatte i mesterbedriftene og aktivitet lengre nede i verdikjeden finner vi at mesterbedriftene legger grunnlag for:
 - 118 000 sysselsatte
 - 128 milliarder kroner indirekte verdiskaping
 - 32 milliarder kroner i betalt skatt

Mesterbrevnemnda har ansvaret for forvaltning og videreutvikling av mesterbrevordningen i Norge. I denne ordningen kan håndverkere kvalifisere til å kalle seg en *mester*. Mester er en formell, høyere yrkesfaglig lederkvalifikasjon for håndverkere som har videreutviklet seg i sitt fag. Mesterbedrifter er selskaper som har en mester som daglig leder eller faglig leder.

Kartlegging av mesterbedrifter

I rapporten har vi kartlagt norske mesterbedrifter. Samlet har vi identifisert over 8 000 norske mesterbedrifter, som i 2021 hadde en samlet omsetning på 156 milliarder kroner, verdiskaping på 51 milliarder kroner og nesten 70 000 sysselsatte.

Omsetning, verdiskaping og sysselsetting i mesterbedrifter i 2021. Kilde: Menon Economics

Omsetning

156 mrd. kroner

Verdiskaping

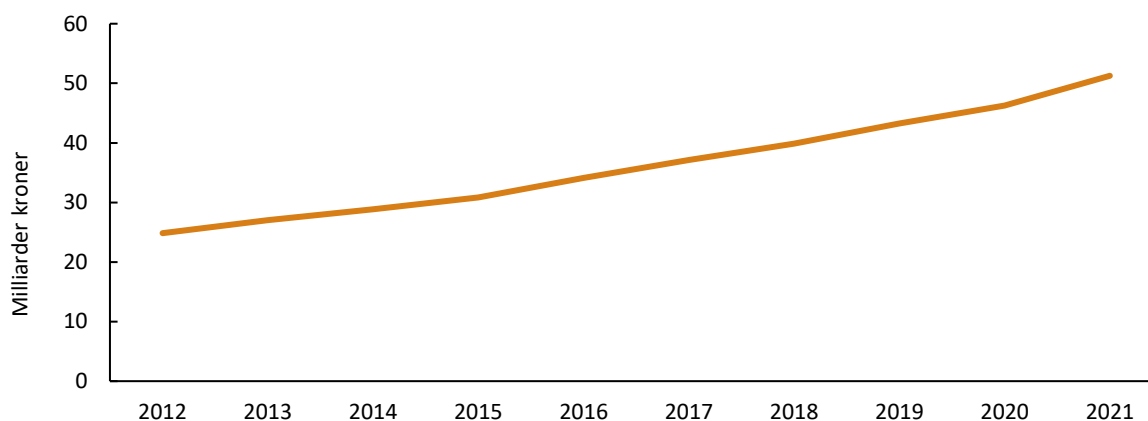
51 mrd. kroner

Sysselsatte

70 000 ansatte

Siden 2012 har samlet verdiskaping i mesterbedriftene doblet seg, se figuren under.¹ Dette innebar en oppgang fra rundt 25 milliarder kroner i verdiskaping i 2012 til 51 milliarder kroner i 2021. Verdiskapingen utgjorde omtrent 1,5 prosent av den totale verdiskapingen i regnskapspliktige selskaper i Norge i 2021.

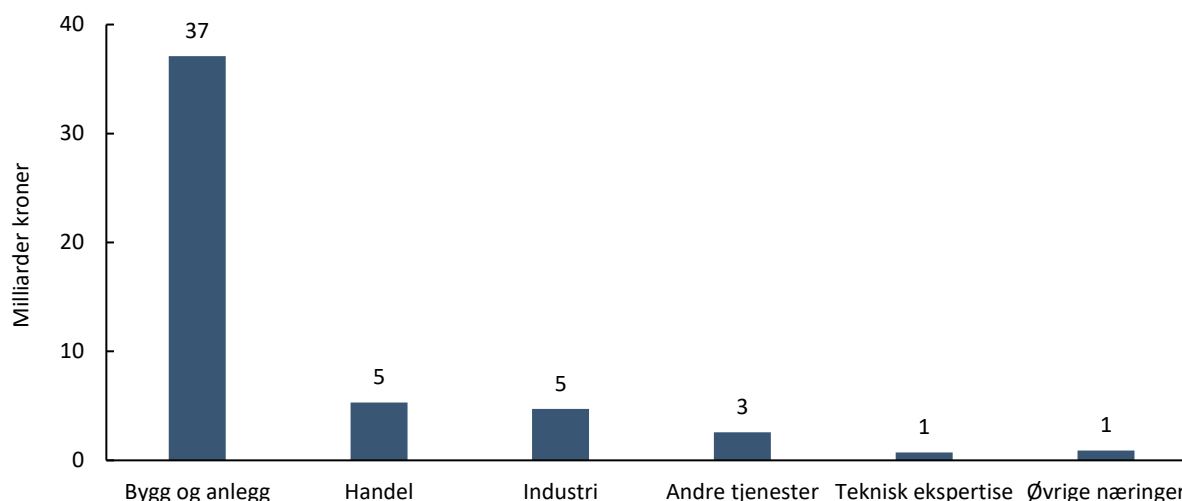
Total verdiskaping for mesterbedrifter i 2012-2021. Kilde: Menon Economics.

Syssetningen i mesterbedriftene har vokst med 50 prosent i samme periode. At verdiskaping har vokst raskere enn syssetningen betyr at mesterbedriftene i gjennomsnitt har blitt mer produktive enn før. I gjennomsnitt har likevel mesterbedrifter i 2021 lavere produktivitet enn norsk næringsliv samlet sett. Forskjellene er dog store mellom næringer.

Mestere er fordelt på en rekke faggrupper.² Byggfag er den klart største faggruppen, og 85 prosent av alle mesterbedriftene befinner seg i denne gruppen. Etter byggfag er estetiske fag og bilfag henholdsvis den nest og tredje største faggruppen for mesterbedrifter. Figuren under viser verdiskaping i mesterbedrifter, fordelt på næringsgrupper.

Verdiskaping i mesterbedrifter i 2021 fordelt på næringer. Kilde: Menon Economics.

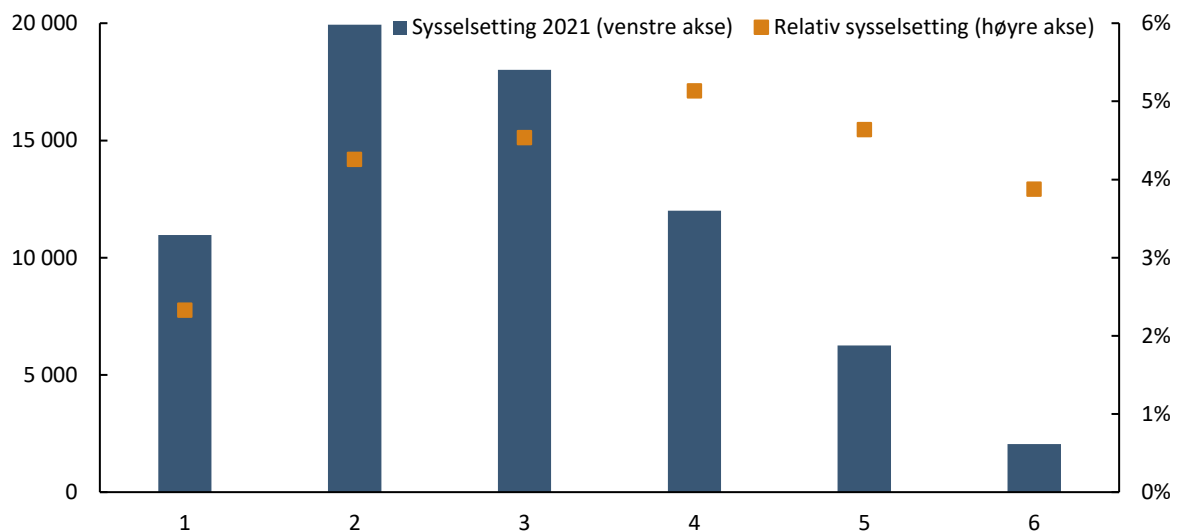
¹ Merk at tilfang og avvikling av mesterbedrifter ikke er inkludert i datasettet, noe som vil gjøre at denne veksten overvurderes.

² Mesterbrev (u.å.): <https://www.mesterbrev.no/bli-mester/bli-mester/mesterfagene-2/>

Som vi ser av figuren har mesterbedriftene 37 milliarder verdiskaping i bygg- og anleggsnæringen, hvor brorparten av mesterbedriftene er lokalisert i innen undernæringene *Oppføring av bygninger, VVS arbeid og Maler og glassarbeid*. Verdiskapingen i bygg- og anleggsnæringen utgjør 72 prosent av mesterbedriftenes totale verdiskaping. Det er i tillegg betydelig verdiskaping knyttet til mesterbedrifter i både handel og industri.

I figuren under har vi fordelt sysselsettingen i mesterbedrifter på sentralitetsindeksen, hvor søylene illustrerer antallet sysselsatte i hver sentralitetskategori, målt på den venstre aksene. I tillegg viser vi den relative sysselsettingen for hver av kategoriene, som vist fra de oransje punktene. Disse måles som forholdet mellom antall sysselsatte i mesterbedrifter og den generelle sysselsettingen i private bedrifter i kommunene.

Sysselsetting i mesterbedrifter i 2021 fordelt på sentralitetsindeksen. Kilde: Menon Economics.

* Sortert etter SSBs sentralitetsindeks, der 1: mest sentrale kommuner, 2: nest-mest sentrale kommuner, 3: mellomsentrale kommuner 1, 4: mellomsentrale kommuner 2, 5: nest-minst sentrale kommuner, og 6: minst sentrale kommuner.

Sysselsettingen og verdiskapingen i mesterbedrifter er størst i og rundt de store byene. Den relative påvirkningen på lokalt arbeidsliv er imidlertid større i mellomstore og små kommuner, men utgjør ellers en ganske lik andel av sysselsettingen i alle sentralitetsklassene, med unntak av nr. 1 – de mest sentrale kommunene. Dette tyder på at mesterbedrifter er nødvendig i alle deler av samfunnet, og vil være en proporsjonal andel av et hvert lokalsamfunn, uavhengig av størrelse.

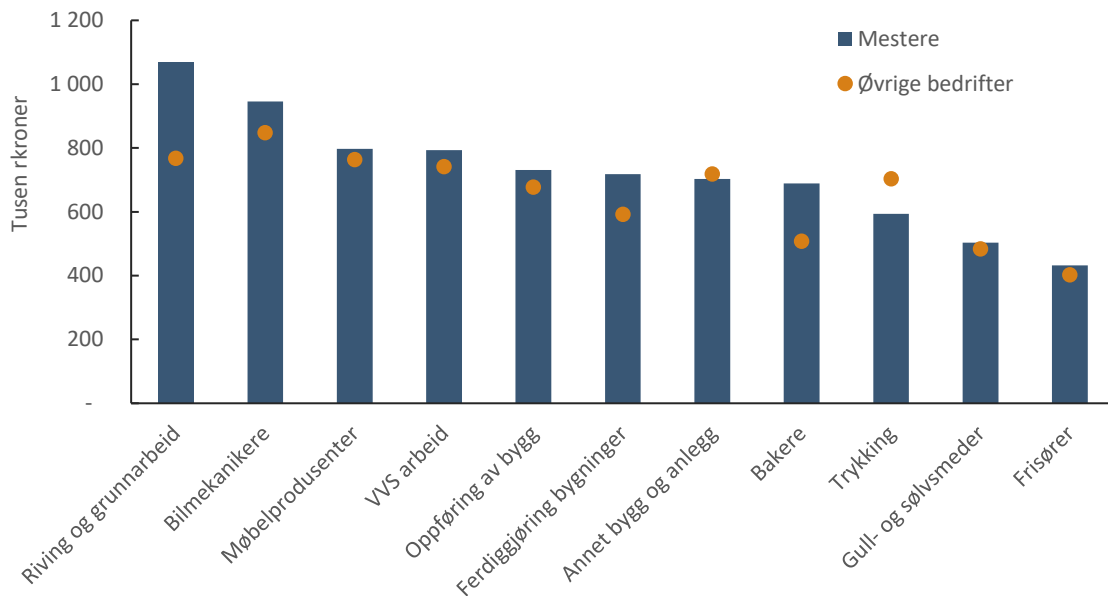
Mesterbedriftene sammenlignet med andre bedrifter

Vi har i rapporten også analysert mesterbedriftenes produktivitet³, lønnsomhet og verdiskapingsvekst relativt til andre bedrifter i samme næring. For hver av mesterbedriftenes faggrupper har vi valgt ut én næring der mesterbedriftene er veletablerte, for å sammenligne mestere med ikke-mestere. For bygg- og anleggsnæringen, som er den næringen der hovedparten av mesterbedriftene opererer, har vi valgt ut fem undernæringer.

³ Måles som verdiskaping per sysselsatt

Figuren under viser produktiviteten, målt som verdiskapingen per sysselsatt, i mesterbedriftene og i resten av næringen i alle de utvalgte næringene. Mesterbedriftenes produktivitet er vist i blått, og øvrige bedrifter i næringen er vist i oransje.

Produktivitet i utvalgte næringer i 2021, fordelt på mesterbedrifter og resten av næringen. Kilde: Menon Economics

Mesterbedriftene har lik eller høyere produktivitet enn sine motparter i alle undersøkte næringer, med unntak av næringen *Trykking*, et av mesterfagene innen grafiske fag. Mesterbedriftene i *Riving og grunnarbeid* har betydelig høyere produktivitet enn ikke-mestere, med i gjennomsnitt 300 000 kroner høyere produktivitet.

Vi har også analysert lønnsomheten i de ulike næringene, målt som driftsresultat delt på omsetning. Relativt til næringen ellers, er lønnsomheten betydelig høyere i mesterbedriftene innen *Møbelprodusenter*, *Ferdiggjøring av bygninger* og *Oppføring av bygg*. For *VVS arbeid* og *Annet bygg og anlegg* er lønnsomheten lik hos mestere og øvrige bedrifter, mens mesterbedriftene i de resterende næringene i gjennomsnitt har lavere lønnsomhet enn sine motparter.

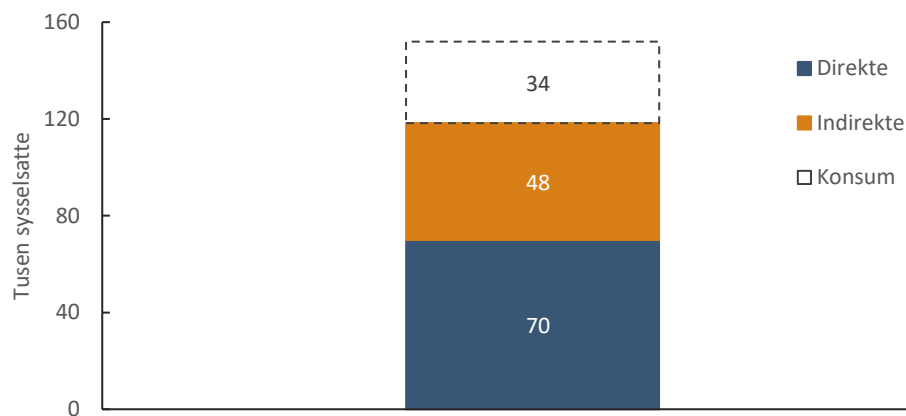
Det er viktig å understreke at denne analysen ikke er kausal. Den sier altså ikke noe om effekt av å bli eller å være mesterbedrift, men viser de statiske forskjellene mellom mesterbedrifter og sammenlignbare bedrifter som ikke er mestere.

Ringvirkninger

I tillegg til egen sysselsetting og verdiskaping legger mesterbedriftene grunnlag for en betydelig sysselsetting hos sine leverandører og underleverandører. Vi kvantifiserer disse effektene i en ringvirkningsanalyse.

Ringvirkningsanalysen viser direkte og indirekte sysselsettingseffekter på over 118 000 sysselsatte, hvorav 70 000 er direkte sysselsatt i mesterbedrifter, og 48 000 er indirekte sysselsatt. I tillegg kommer de såkalte konsumeffekter som vi estimerer til rundt 34 000 sysselsatte. Dette er vist i figuren under.

Samlede sysselsettingseffekter fra mesterbedriftenes samlede økonomiske aktivitet. Kilde: Menon Economics

I vår ringvirkningsanalyse finner videre vi at mesterbedriftene genererte 128 milliarder kroner i verdiskaping i 2021. Dette tilsvarer nesten 4 prosent av Fastland-Norges BNP i 2021. 51 milliarder kroner var direkte verdiskaping i mesterbedriftene, og 65 milliarder kroner var indirekte verdiskaping, altså verdiskaping hos leverandører og underleverandører.

Til slutt estimerer vi at mesterbedriftene og deres leverandører samlet la grunnlag for skatteinntekter på til sammen 32 milliarder kroner i 2021. Dette tilsvarer over 2 prosent av statsbudsjettet. Av de samlede skatteeffektene gikk rundt 1 milliarder til fylkeskommunene, mens 5 milliarder gikk til kommunene. De resterende 26 milliarder kroner gikk til staten.

Innledning og bakgrunn

Mesterbrevnemnda har ansvaret for forvaltning og videreutvikling av mesterbrevordningen i Norge. I denne ordningen kan håndverkere kvalifisere til å kalle seg en *mester*. Mester er en formell, høyere yrkesfaglig lederkvalifikasjon for håndverkere som har videreutviklet seg i sitt fag. For å kvalifiseres til mester og få et mesterbrev fra Mesterbrevnemnda må man ha fag- eller svennebrev i et mesterfag, minimum to års relevant og allsidig praksis i faget etter fag-/svenneprøve, og mesterutdanning eller tilsvarende utdanning.⁴ Listen over mesterfag er lang, men kan grovt deles inn i følgende grupper:

- Bilfag
- Byggfag
- Estetiske fag
- Grafiske fag
- Matfag
- Møbel- og trefag
- Verkstedshåndverksfag⁵

Dersom én eller flere mestere med gyldig mesterbrev er ansatt i en bedrift, og minst én av disse er ansatt som faglig leder i minst 50 prosent stilling, kan foretaket bruke mestertittelen og omtale seg som en mesterbedrift i det faget de har mester i. Dette er også tilfelle for enkeltpersonforetak hvor mesteren fungerer som faglig leder i en stilling på minst 50 prosent. Mesteren kan kun knytte sitt mesterbrev til ett foretak, og dermed altså kun ett organisasjonsnummer.⁶ Mesterbrevet har lenge vært et kvalitetsstempel på norske håndverksfag, og oppleves av både næringen og kunder som et signal om seriøsitet og erfaring hos den enkelte mester eller mesterbedrift.

Datagrunnlaget

Grunnlaget for analysene i denne rapporten er

1. **Mesterbrevnemndas Mesterregister.** Oversikt over registrerte mestere i Norge og deres arbeidsplass
2. **Menons regnskapsdatabase.** Regnskapsinformasjon fra alle regnskapspliktige selskaper i Norge
3. **Enhetsregisteret.** Datasett med alle norske enkeltpersonforetak

Fra Mesterregisteret har vi informasjon om 10 492 registrerte mestere, fordelt på 7 416 unike organisasjonsnummer. Dette kobles opp mot regnskapsdatabasen vår etter organisasjonsnummer. Av disse er 1 258 selskaper identifisert som enkeltpersonforetak. For enkeltpersonforetakene har vi antatt gjennomsnittlig omsetning og verdiskaping per sysselsatt i næringen, som et anslag på omfanget av aktiviteten. I denne analysen ser vi bort fra mesterne som ikke er tilknyttet mesterbedrifter. Det endelige datasettet som brukes i analysen består av 8 124 mesterbedrifter.

Innrapporteringen av organisasjonsnummer er ikke feilfri. Dette skyldes både at noen mestere har unnlatt å informere om hvilken bedrift de er ansatt i, og at noen mestere oppgir arbeidssted som hovedkontoret til bedriften selv om kun enkeltavdelinger oppfyller kravene som mesterbedrift. I sistnevnte tilfelle vil det være nær sagt umulig å klassifisere hvilke avdelinger dette gjelder for, samt hvor mange enkeltavdelinger det eventuelt

⁴ Mesterbrev (u.å.): <https://www.mesterbrev.no/mesterbrevnemnda/mesterkvalifikasjonen/>

⁵ Mesterbrev (u.å.): <https://www.mesterbrev.no/bli-mester/bli-mester/mesterfagene-2/>

⁶ Mesterbedrifter (u.å.): <https://mesterbedrifter.no/meny/informasjon/hva-er-en-mesterbedrift>

gjelder. I samråd med Mesterbrevnemnda har vi manuelt gjennomgått noen av de aller største bedriftene som er oppgitt som mesterbedrifter. Basert på skjønnsmessige vurderinger har vi utelatt de av disse som ikke passer inn i Mesterbrevnemndas forståelse av hva som er en mesterbedrift. Disse vurderingene ble gjennomført i samråd med Mesterbrevnemnda. Samlet bidrar dette til å skape en viss usikkerhet rundt hvorvidt oversikten over mesterbedrifter er uttømmende og fullstendig korrekt.

I tillegg må det presiseres at mesterregisteret kun viser nåværende mesterbedrifter. Det vil si at selskaper som i dag ikke er mesterbedrifter, men som var det tidligere, ikke er inkludert i våre analyser. Dette er en kilde til undertelling bakover i tid. I tillegg vet vi ikke når de enkelte bedriftene ble mesterbedrifter, og antar derfor at de alltid har vært det. Dette er en kilde til overtelling bakover i tid.

I denne rapporten analyserer vi først omfanget av mesterbedriftenes drift i kartleggingsdelen av rapporten. Deretter følger en sammenligning mellom mesterbedriftenes produktivitet og verdiskapingsvekst relativt til sammenlignbare deler av næringslivet for øvrig. I siste del av rapporten har vi beregnet ringvirkningene av mesterbedrifter samlet.

1. Kartlegging av mesterbedrifter

De over 8 000 norske mesterbedriftene utgjør sammenlagt en betydelig andel av norsk næringsliv med en samlet omsetning på 156 milliarder kroner, verdiskaping på 51 milliarder kroner og nesten 70 000 sysselsatte i 2021. Siden 2012 har omsetning og verdiskaping i mesterbedrifter doblet seg, og antall sysselsatte har vokst med 50 prosent. 85 prosent av alle mesterbedrifter er spesialisert innen byggfag, og videre er en stor del handels- eller industribedrifter. Produktiviteten i mesterbedrifter har også vokst i de aller fleste næringer siden 2012. I 2021 var produktiviteten høyest i næringer hvor fysisk kapital i stor grad blir utnyttet, slik som i næringene *Industri* og *Teknisk ekspertise*. Mesterbedriftene sysselsetter flest personer i og rundt de store byene, men den relative påvirkningen på lokalt arbeidsliv er større i usentrale strøk.

Norske mesterbedrifter

Vår kartlegging viser at de 8 124 norske mesterbedriftene i 2021 omsatte for 156 milliarder kroner, hadde en verdiskaping på 51 milliarder kroner, og sysselsatte nesten 70 000 personer. Til sammenligning var BNP i Fastlands-Norge 3 300 milliarder kroner i 2021, verdiskapingen i mesterbedrifter utgjorde dermed om lag 1,5 prosent av BNP.

Figur 1-1 Omsetning, verdiskaping og sysselsetting i mesterbedrifter i 2021. Kilde: Menon Economics

33 av mesterbedriftene har mer enn 100 ansatte, og til sammen har disse store mesterbedriftene 4 300 ansatte. De resterende 65 000 ansatte jobber i små eller mellomstore mesterbedrifter.

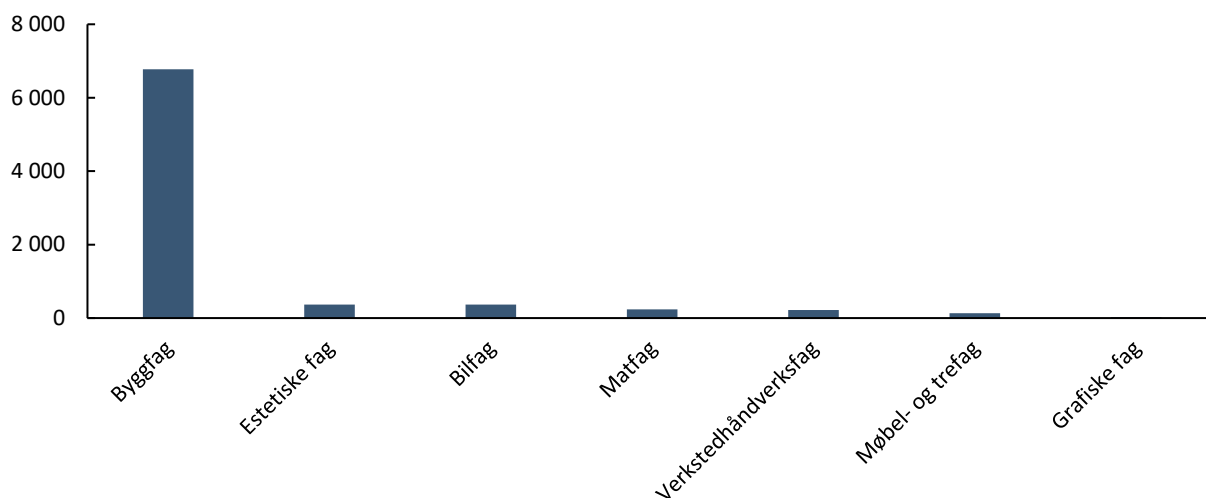
Verdiskaping

Verdiskapingen i en bedrift er definert som summen av lønnskostnader og bedriftens driftsresultat, korrigert for kapitalslit og nedskrivninger. Med andre ord kan verdiskapingen forstås som summen av bedriftens avkastning som går til henholdsvis arbeidstakere (lønn), kapitaleiere (overskudd), kreditorer (renter) og stat og kommune (skatt).

Dette er også kjent som bruttoprodukt eller BNP. Verdiskaping er en av de mest sentrale samfunnsøkonomiske størrelser, fordi det er den som legger grunnlag for velferd gjennom forbruk og skatter.

Mesterbedriftene er fordelt på en rekke faggrupper.⁷ Byggfag er den klart største faggruppen, og 85 prosent av alle mesterbedriftene befinner seg i denne gruppen. Man må derfor være oppmerksom på at mesterbedriftene i byggfag dominerer resultatene for mesterbedrifter samlet. Etter byggfag er estetiske fag og bilfag de største faggruppene. Antallet av mesterbedrifter knyttet til de ulike faggruppene er vist i figuren under.

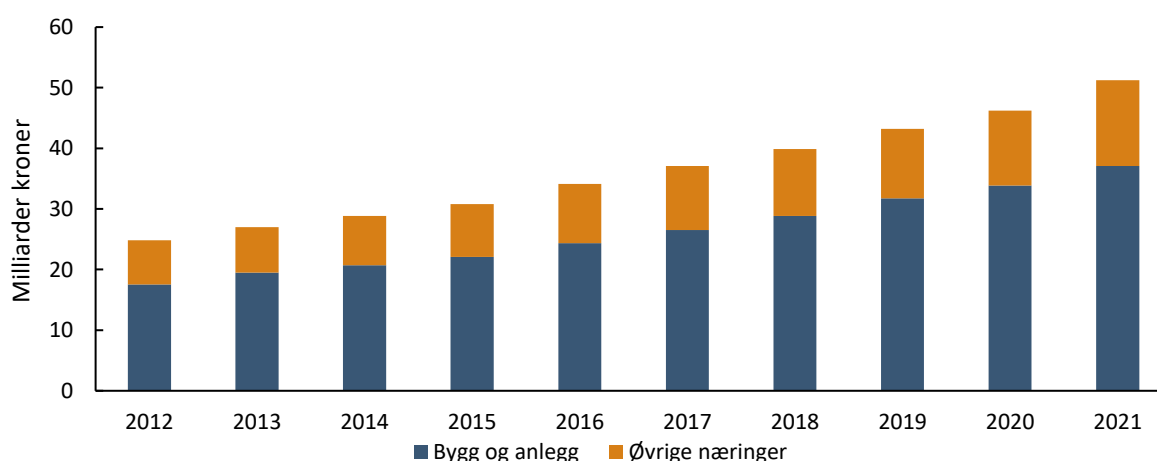
Figur 1-2 Antall mesterbedrifter innen hver av mesterbedriftenes faggrupper. Kilde: Mesterregisteret og Menon Economics

Utviklingen i mesterbedriftene

Siden 2012 har samlet verdiskaping i mesterbedriftene mer enn doblet seg⁸, som vist i Figur 1-3.⁹ Figuren viser samlet verdiskaping i mesterbedrifter, fordelt på bedrifter i bygg og anleggsnæringen og øvrige næringer.

Figur 1-3 Total verdiskaping for mesterbedrifter i 2012-2021. Kilde: Menon Economics.

⁷ Mesterbrev (u.å.): <https://www.mesterbrev.no/bli-mester/bli-mester/mesterfagene-2/>

⁸ 67 prosent av verdiskapingen kan tilskrives bedrifter innen bygg og anleggsnæringer. Denne andelen er stabil i tidsperioden i figuren.

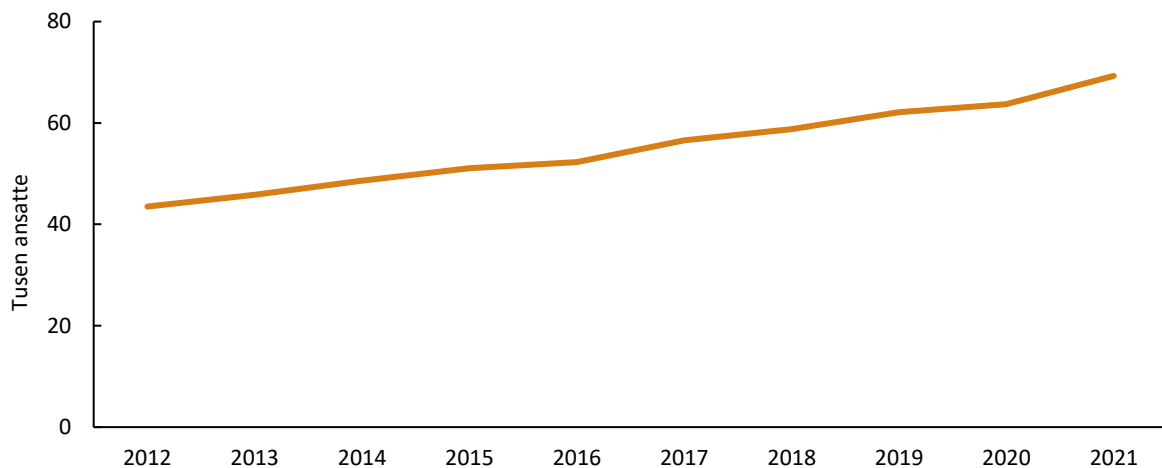
⁹ Merk at tilfang og avvikling av mesterbedrifter ikke er inkludert i datasettet, noe som vil gjøre at denne veksten overvurderes.

Samlet verdiskaping i mesterbedrifter har vokst med 206 prosent siden 2012, og utgjorde i 2021 omtrent 1,5 prosent av den totale verdiskapingen i regnskapspliktige selskaper i Norge i samme år. Denne andelen har holdt seg jevnt på mellom 1 og 2 prosent av samlet norsk verdiskaping siden 2012.

Verdiskaping i mesterbedrifter innen bygg og anleggsbransjen har utgjort mellom 70 og 74 prosent av samlet verdiskaping fra mesterbedriftene gjennom perioden. Verdiskapingen i disse bedriftene har vokst med 193 prosent siden 2012, altså noe saktere enn verdiskapingen i mesterbedrifter samlet..

Også sysselsettingen i mesterbedrifter har vokst siden 2012, som vist i Figur 1-4.

Figur 1-4 Total sysselsetting for mesterbedrifter i 2012-2021. Kilde: Menon Economics.

I 2021 var antallet ansatte i mesterbedrifter over 50 prosent høyere enn antallet i 2012. Veksten i sysselsettingen er med andre ord betydelig lavere enn veksten i verdiskaping. Dette betyr at mesterbedriftene har blitt mer produktive – de produserer med andre ord mer med samme antall ansatte. Gjennomsnittlig produktivitet (målt som verdiskaping per sysselsatt) i mesterbedrifter var i 2012 570 000 kroner. I 2021 var produktiviteten i mesterbedrifter i gjennomsnitt 740 000 kroner, noe som innebærer en produktivitetsvekst på 23 prosent. Til sammenligning var produktivitetsveksten fra 2012 til 2021 i Fastlands-Norge, målt i løpende priser, 35 prosent. Dette betyr at produktiviteten i mesterbedriftene har vokst noe saktere i perioden.¹⁰

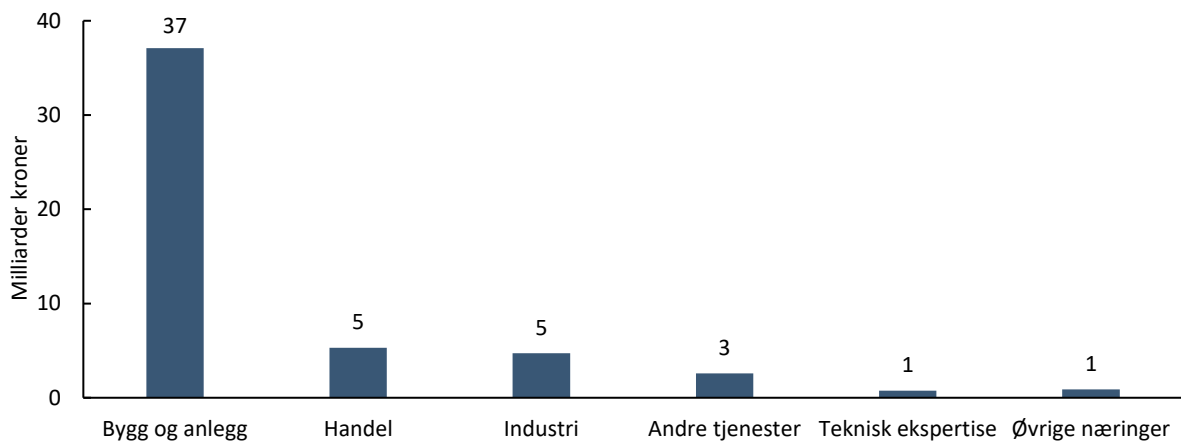
Verdiskaping og sysselsetting i mesterbedriftene, fordelt på næringer

Vi kan videre fordele verdiskapingen og sysselsettingen i mesterbedrifter på næringer, for å studere hvor verdiskapingen stammer fra og i hvilken grad næringene benytter seg av arbeidskraft. Med utgangspunkt i SSBs standard for næringsgruppering¹¹ kan vi fordele verdiskapingen og sysselsettingen på næringer. I Figur 1-5 ser vi at bygge- og anleggsrelaterte næringer er den dominerende andelen av verdiskapingen i mesterbedrifter i 2021. Fordelingen er tilsvarende for sysselsetting.

¹⁰ Produktiviteten diskuteres nærmere senere i dette kapittelet.

¹¹ SSB (2009): <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6>

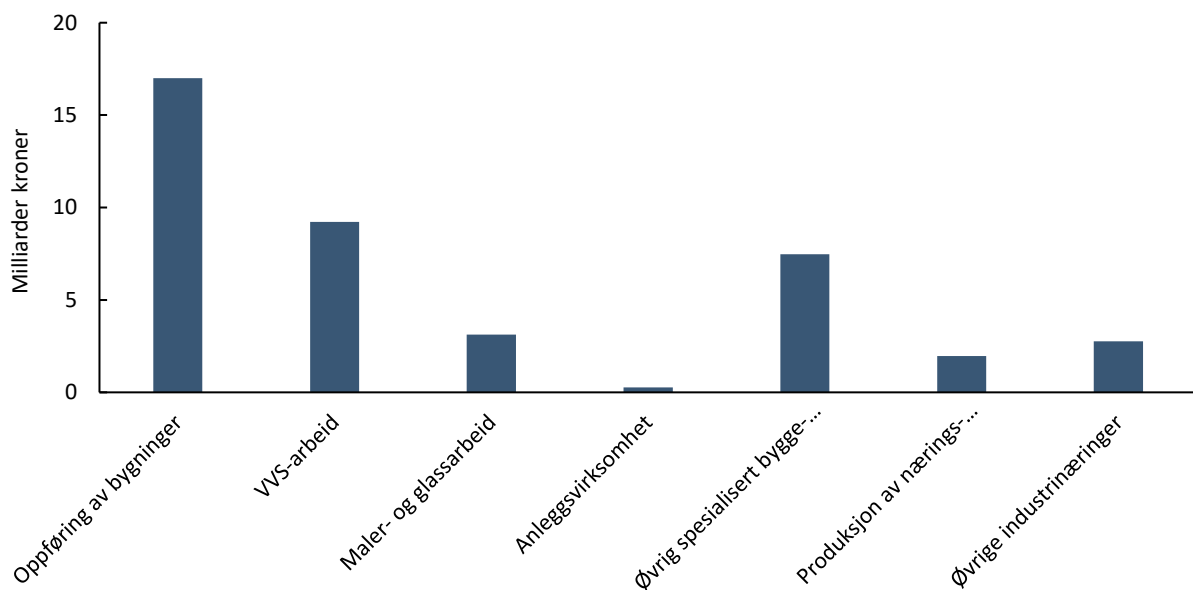
Figur 1-5 Verdiskaping i mesterbedrifter i 2021 fordelt på næringer. Kilde: Menon Economics.

Bygg- og anleggsnæringen utgjorde i 2021 omtrent 75 prosent av både total verdiskaping og total sysselsetting i norske mesterbedrifter. Mesterbedriftene har også stor verdiskaping i handelsnæringer og industrinæringer, der henholdsvis 10 og 9 prosent av den totale verdiskapingen hos mesterbedriftene skjer. Dersom vi zoomer inn på disse næringene, ser vi at for handelsnæringene er *Handel med og reparasjon av motorvogner* den delen av næringen der mesterbedrifter har størst verdiskaping. Verdiskapingen i denne næringen var nesten 3,3 milliarder kroner i 2021, og utgjør brottdelen av verdiskapingen i mesterbedrifter i handelsnæringen. Nest størst i handelsnæringene er *Agentur- og engroshandel, unntatt motorvogner*, med en verdiskaping på 1,4 milliarder kroner i 2021.

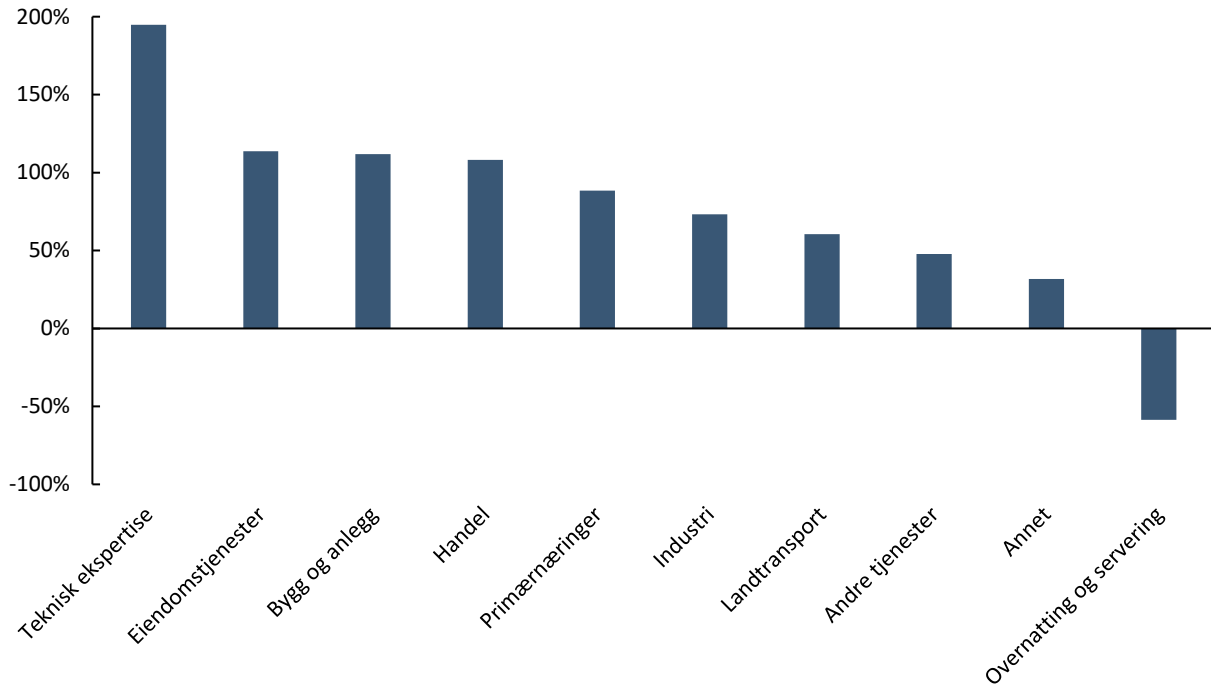
I Figur 1-6 dykker vi dypere ned i mesterbedrifter i bygg- og anleggsnæringer og i industrinæringer. Her ser vi at oppføring av bygninger, VVS-arbeid og maler- og glassarbeid er de største næringene innenfor byggebransjen. Oppføring av bygninger er klart størst, med en verdiskaping på 17 milliarder kroner i 2021. Det utgjør en tredjedel av all mester-verdiskaping. Innenfor mestere i industrinæringene er produksjon av nærings- og nytelsesmidler den største næringen målt i verdiskaping.

Figur 1-6 Verdiskaping i mesterbedrifter i 2021 i bygg- og anleggsnæringer og industrinæringer. Kilde: Menon Economics.

Som vi så i forrige delkapittel har verdiskapingen i mesterbedriftene samlet vokst. Denne veksten har ikke vært lik i alle næringer. I Figur 1-7 viser vi veksten siden 2012 for ulike deler av mesterbedriftene.

Figur 1-7 Endring i verdiskaping i mesterbedrifter i 2021 i forhold til 2012 fordelt på næringer¹². Kilde: Menon Economics.

Fra figuren ser vi at verdiskapingen i de fleste næringene har vokst i perioden. Unntaket fra dette er *Overnatting og servering*, som har hatt fallende verdiskaping, delvis på grunn av pandemien. Næringene med høyest verdiskapingsvekst er *Teknisk ekspertise*, *Eiendomstjenester*, *Bygg og anlegg* og *Handel*, der alle næringene har mer enn doblet verdiskapingen. Førstnevnte har hatt en verdiskapingsvekst på nesten 200 prosent i perioden.

Produktivitet i mesterbedrifter

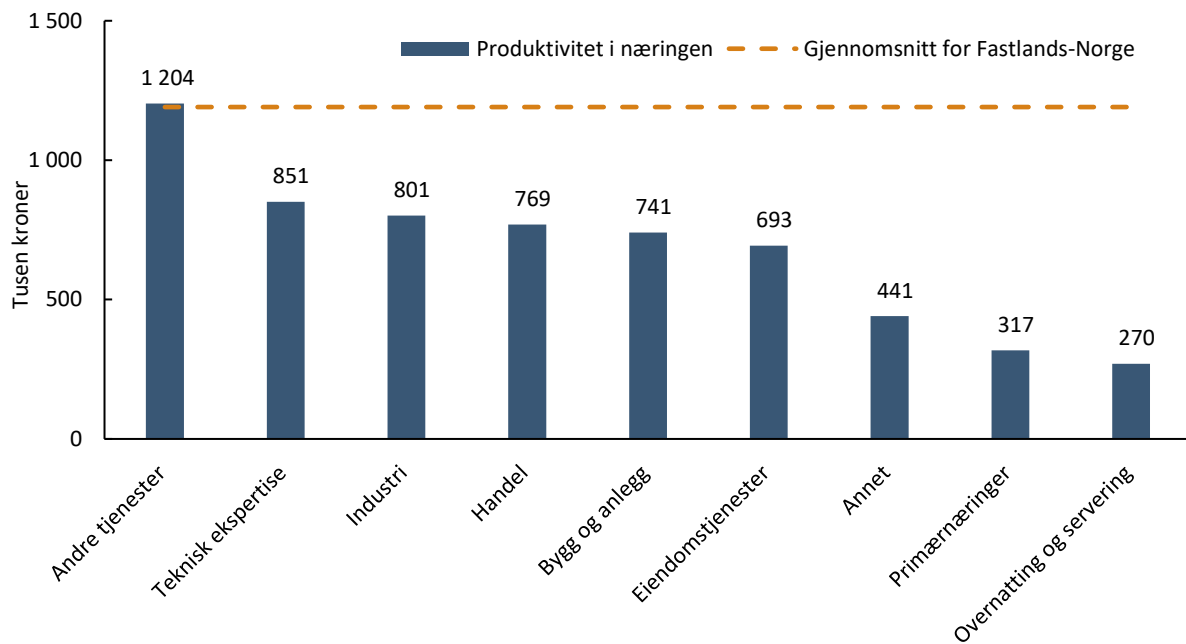
Produktivitet måles ofte som verdiskaping per sysselsatt. I et land med full sysselsetting (som Norge) er økt produktivitet (gjennom eksempelvis innovasjon og effektivisering) og flytting fra lavproduktive til høyproduktive næringer de eneste måter å øke verdiskapingen på. Siden økt verdiskaping legger grunnlaget for økt velferd, er produktiviteten en av de viktigste samfunnsøkonomiske størrelsene.

Fra Figur 1-8 ser vi at produktiviteten i 2021 fordelt på næringer er høyest innenfor *Andre tjenester*¹³, *Teknisk ekspertise*, og *Industri*, noe som gjerne henger sammen med bruken av fysisk kapital i disse næringene.

¹² Mesterbedrifter i næringen «Andre tjenester» består blant annet av selskaper som driver med reparasjon av datamaskiner, husholdningsvarer og varer til personlig bruk, samt forlagsvirksomhet. Visse næringer er utelatt, grunnet få observasjoner og dermed ekstrem utvikling i verdiskapingsvekst ved tilfang av enkeltstående selskaper. Dette ga et uforholdsmessig bilde av næringenes vekst. Dette inkluderer bemanningstjenester, forsyningsindustri og utleie og leasing av maskiner og annet materiell.

¹³ Mesterbedrifter i næringen «Andre tjenester» utgjøres blant annet av selskaper som driver med reparasjon av datamaskiner, husholdningsvarer og varer til personlig bruk, samt forlagsvirksomhet.

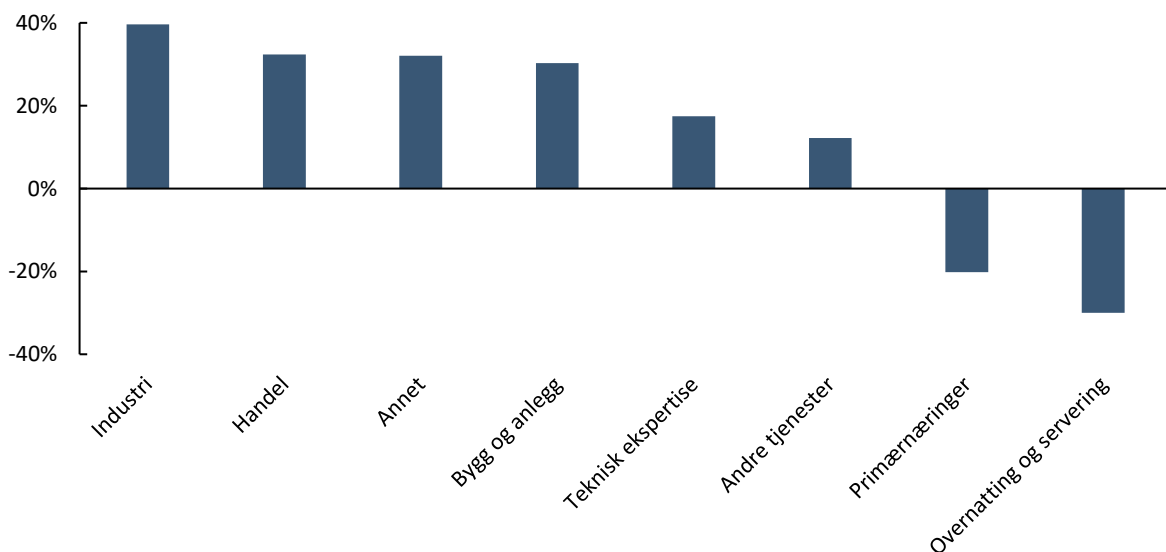
Figur 1-8 Produktivitet i mesterbedrifter i 2021 fordelt på næring. Kilde: Menon Economics

Mesterbedrifter er typisk arbeidsintensive bedrifter, der den viktigste innsatsfaktoren er håndverkskunnskapen, seriøsiteten og den faglige kvaliteten til mesterne og andre ansatte i slike bedrifter. Derfor er det ikke overraskende at produktiviteten, altså verdiskapingen per sysselsatt, er lavere enn det nasjonale gjennomsnittet. Næringene hvor mesterbedriftene finnes er også typisk sett mindre produktive enn landsgjennomsnittet. Uavhengig av om disse næringene er mindre produktive enn andre, har samfunnet behov for at de eksisterer. Det er dermed et spørsmål om å allokere dyrebar arbeidskraft innad i en næring, slik at den kommer best til nytte. I neste kapittel skal vi se på hvordan mesterbedriftene gjør det mot sammenlignbare selskaper, og analysere om det er grunn til å si at produktiviteten til mesterbedrifter er høyere enn hos sine motparter.

I Figur 1-9 ser vi på veksten i produktivitet i mesterbedrifter, fordelt på næringer.

Figur 1-9 Prosentvis endring i produktivitet i mesterbedrifter i 2021 sammenlignet med 2012 fordelt på næringer. Kilde: Menon Economics

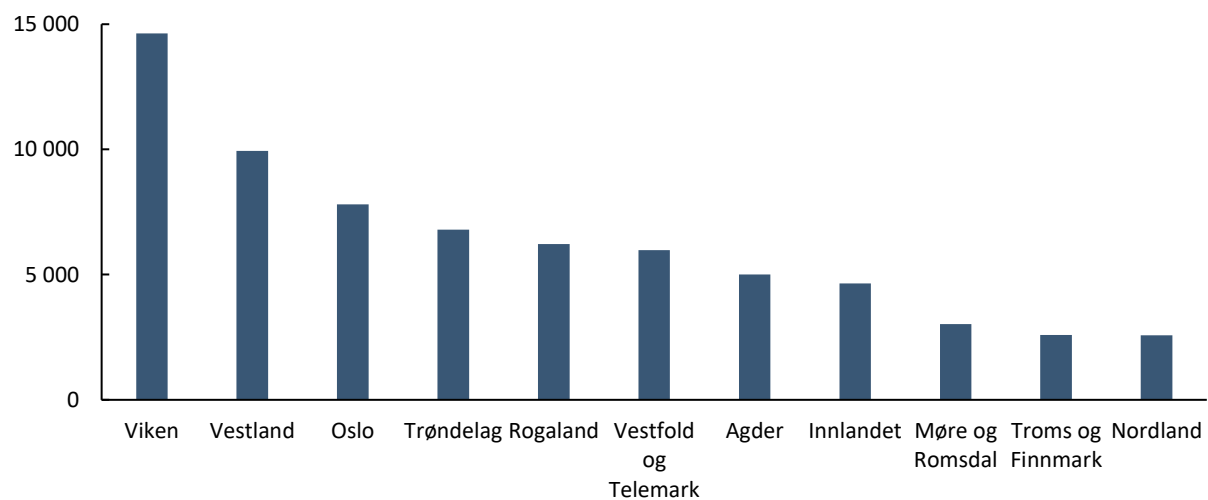

Produktiviteten i mesterbedriftene vokser. Over tid ser vi at den største produktivitetsveksten har foregått i næringene *Industri og Handel*. I disse næringene var produktivitetsveksten i 2021 i forhold til 2012 målt til henholdsvis 40 og 32 prosent. Generelt sett har det vært en produktivitetsvekst fra 2012 til 2021, sett bort fra bedriftene i *Primærnæringer*, og *Overnatting og servering*, som vist i figuren under.

Et geografisk perspektiv på mesterbedriftene

I tillegg til å studere mesterbedriftenes fordeling på næringer har vi fordelt sysselsettingen i mesterbedriftene geografisk. På fylkesnivå ser vi at sysselsettingen i stor grad følger fordelingen av innbyggere, i den forstand at det er flest sysselsatte i mesterbedrifter i de folkerike fylkene som Viken, Vestland og Oslo og færrest i de minst folkerike fylkene, som eksempelvis Møre og Romsdal, Troms og Finnmark, og Nordland.

Figur 1-10 Sysselsetting i mesterbedrifter i 2021 fordelt på fylker. Kilde: Menon Economics

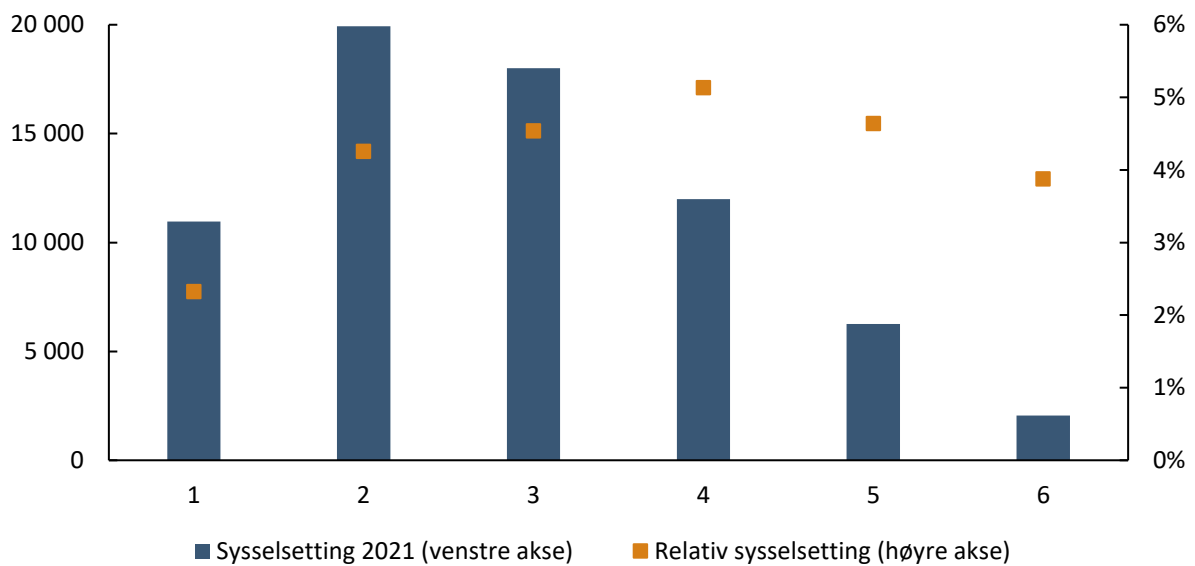

I de største fylkene finner vi også kommunene med flest sysselsatte i mesterbedrifter, som også er blant de største byene i landet, slik som Oslo, Bergen, Bærum og Trondheim. Dette er lite overraskende siden mesterbedriftene i all hovedsak knytter seg til næringer som er stedbundne. Det gjelder særlig bedrifter innen bygg og anlegg og innen handel.

I figuren under inndeler vi kommunene etter grad av sentralitet med utgangspunkt i SSBs sentralitetsindeks¹⁴, slik at de mest sentrale kommunene tildeles verdien 1 og de minst sentrale kommunene 6. I figuren under har vi fordelt sysselsettingen i mesterbedrifter på sentralitetsindeksen, hvor søylene illustrerer antallet sysselsatte i hver sentralitetskategori, målt på den venstre aksene. I tillegg har vi fordelt den relative sysselsettingen for hver av kategoriene, som vist fra de oransje punktene. Disse måles i prosent, og viser forholdet mellom antall sysselsatte i mesterbedrifter og den generelle sysselsettingen i private bedrifter i kommunene.

¹⁴ SSB (2020): <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/sentralitetsindeksen.oppdatering-med-2020-kommuner>

Figur 1-11 Sysselsetting i mesterbedrifter i 2021 fordelt på sentralitetsindeksen. Kilde: Menon Economics

* Sortert etter SSBs sentralitetsindeks, der 1: mest sentrale kommuner, 2: nest-mest sentrale kommuner, 3: mellomsentrale kommuner 1, 4: mellomsentrale kommuner 2, 5: nest-minst sentrale kommuner, og 6: minst sentrale kommuner.

Fra figuren ser vi at sysselsettingen i mesterbedriftene er høyest i de nest mest sentrale kommunene, og lavest i de minst sentrale kommunene. Med unntak av de mest sentrale kommunene ser sysselsettingen ut til å være fallende med grad av sentralitet, i den forstand at sysselsettingen er lavere jo mindre sentral kommunen er. Verdiskapingen i mesterbedriftene har tilsvarende fordeling på sentralitetsindeksen. Dette viser imidlertid, som allerede beskrevet, bare at mesterbedriftene er konsentrert der det er flere innbyggere.

Den relative sysselsettingen viser derimot at andelen ansatt i mesterbedrifter i forhold til antallet sysselsatte generelt er noe høyere i de minst sentrale kommunene sammenlignet med de mest sentrale. Mesterbedriftene har størst betydning for sysselsettingen i kategori 4. I kommunene i denne kategorien utgjør mesterbedriftene over 5 prosent av den totale private sysselsettingen. Ellers er den relative sysselsettingen om lag like høy i de andre sentralitetsklassene, med mellom 4 og 5 prosent av total privat sysselsetting. Unntaket er de aller mest sentrale kommunene. Dette forteller oss at mesterbedriftene er fordelt utover landet etter behov, og at etterspørselen etter deres tjenester er tett koblet mot befolkningstall og størrelse på arbeidsmarkedet.

2. Mesterbedriftene sammenlignet med andre bedrifter

I dette kapitlet undersøker vi produktivitet, lønnsomhet og verdiskapingsvekst i mesterbedrifter, sammenlignet med bedrifter i samme næringer som ikke er mesterbedrifter. I analysen finner vi at mesterbedriftene har høyere eller lik produktivitet som sine motparter i alle undersøkte næringer, med unntak mestere innen *Trykking*. Mesterbedriftene i *Riving og grunnarbeid* har betydelig høyere produktivitet enn ikke-mestere, med i gjennomsnitt 300 000 kroner høyere produktivitet. Lønnsomheten i mesterbedriftene er i enkelte næringer betydelig høyere enn hos sine motparter, men i de aller fleste er lønnsomheten lik eller lavere enn i næringene ellers. Veksten i verdiskaping er svært forskjellig i de ulike undernæringene. Siden 2012 har mesterbedriftene i de ulike næringene hatt en årlig verdiskapingsvekst som enten var lavere enn i næringene ellers, eller om lag like høy. Gjennom koronapandemien falt verdiskapingsveksten både for mestere og ikke-mestere, men dette fallet var ikke like stort i mesterbedriftene.

Mesterbedrifter skiller seg ut fra andre lignende bedrifter i at deres faglige ledere har videreutdannet seg i ledelses- og økonomifag¹⁵. I intervju med et tilfeldig utvalg mesterbedrifter erfarer vi at det er særlig i markedets og kundenes oppfatning av seriøsitet og kompetanse at det har en effekt å være en mesterbedrift. Selv peker intervjuobjektene imidlertid ikke på at de forventer at det skulle føre til noen betydelig effekt på økonomiske variabler som lønnsomhet, produktivitet eller vekst. I dette kapitlet undersøker vi om det finnes grunnlag for å slå fast at mesterbedrifter er mer produktive, lønnsomme eller vokser mer enn andre sammenlignbare selskaper. Dette gjøres separat for hver av mesterbedriftenes faggrupper.

I 2016 fant en evaluering av Mesterbrevordningen¹⁶ at mesterbedrifter hadde høyere verdiskaping per ansatt, men at forskjellen ikke var signifikant.

Vi ser nærmere på om mesterbedriftene i næringene er forskjellige fra sine motparter ved å analysere utvalgte deler av de relevante næringene for hver av mesterbedriftenes fagområder. Dette gjør vi for å differensiere på ulike deler av næringene, da det kan være deler av en næring som er mer eller mindre produktiv enn andre. Som et grep for å fjerne store selskaper som kan trekke gjennomsnittet kunstig opp har vi fjernet bedrifter med mer enn 150 ansatte, da vi anser så store selskaper som mindre relevante motparter for mesterbedriftene.

Det er viktig å understreke at denne analysen ikke er kausal. Den sier altså ikke noe om effekt av å bli eller å være mesterbedrift, men viser blott de statistiske forskjellene mellom mesterbedrifter og sammenlignbare bedrifter som ikke er mestere.

I hver av fagområdene har vi valgt ut en eller flere næringer der mesterbedriftene er mange, for å eliminere støy som følge av opprettelsen eller konkursen til enkelt-selskaper. Vi har også valgt ut disse for å representere bredden av mesterbedrifter innenfor relevante fagområder.

Næringskode	Næringsnavn	Fagområde
41.2	Oppføring av bygninger	Bygg og anlegg
43.1	Riving og grunnarbeid	Bygg og anlegg
43.22	VVS-arbeid	Bygg og anlegg

¹⁵ I tillegg til å ha fag-/svennebrev og praksis i faget, noe ledere i bedrifter som ikke er mestere også kan ha.

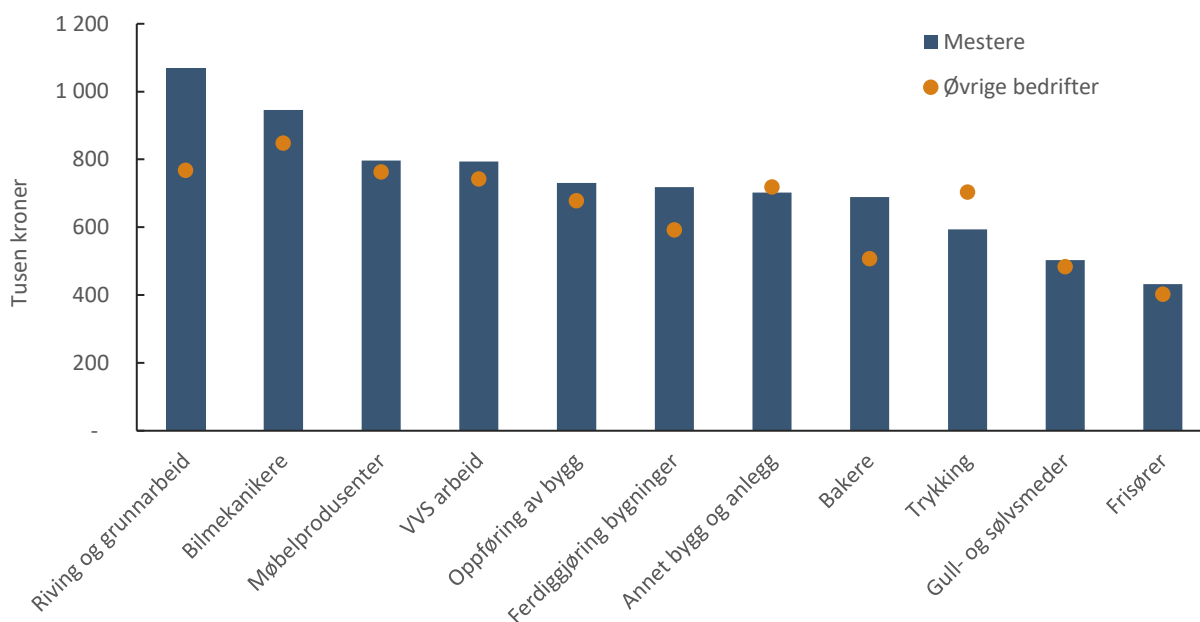
¹⁶ Menon Economics (2016) <https://www.menon.no/wp-content/uploads/2016-34-En-fremtidig-Mester.pdf>

43.3	Ferdiggjøring av bygninger	Bygg og anlegg
43.9	Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet (forkortet: <i>Annet bygg og anlegg</i>)	Bygg og anlegg
96.02	Frisering og annen skjønnhetspleie (forkortet: <i>Frisører</i>)	Estetiske fag
45.2	Vedlikehold og reparasjon av motorvogner (forkortet: <i>Bilmekanikere</i>)	Bilfag
10.7	Produksjon av brød og ferske konditorvarer (forkortet: <i>Bakere</i>)	Matfag
31	Produksjon av møbler	Møbel og trefag
18.1	Trykking og tjenester tilknyttet trykking	Grafiske fag
47.77	Butikkhandel med gull- og sølvvarer (forkortet: <i>Gull- og sølvsmeder</i>)	Verkstedhåndverksfag

Produktivit

Det første vi ser på er produktiviteten i de utvalgte undernæringene, som er vist i Figur 2-1 for mesterbedrifter og næringene for øvrig, med henholdsvis blå stolper og oransje prikker.

Figur 2-1 Produktivitet i utvalgte næringer i 2021, fordelt på mesterbedrifter og øvrige bedrifter. Kilde: Menon Economics

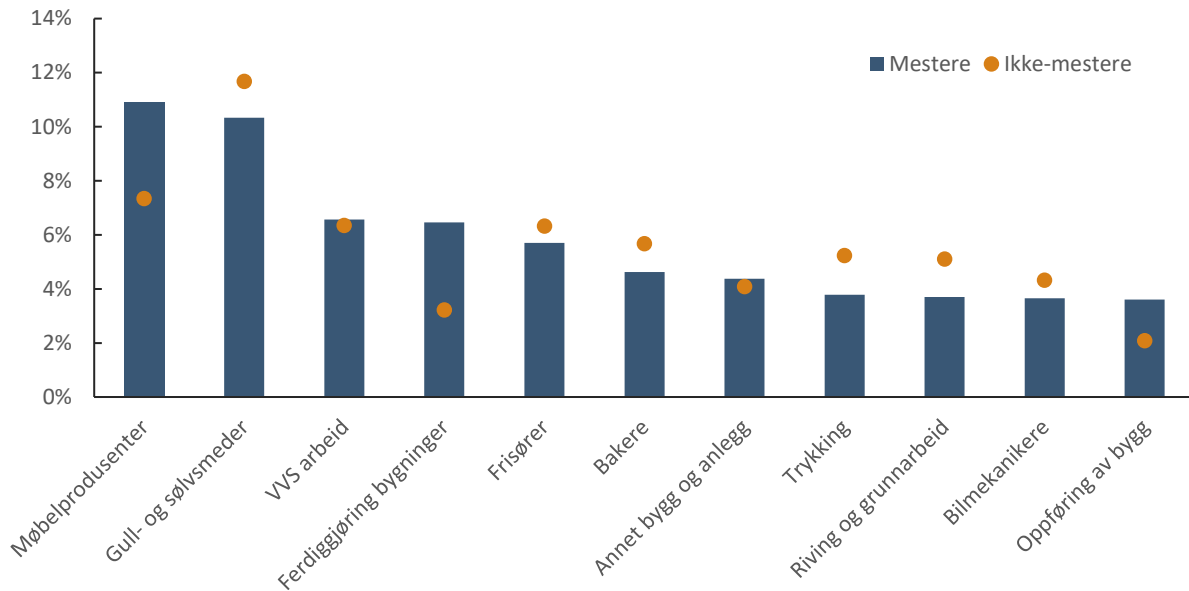

Hovedkonklusjonen fra figuren er at produktiviteten i mesterbedriftene er noenlunde lik andre bedrifter i samme næring. Dette er ikke overraskende siden bedrifter som opererer innen samme næring ofte bruker samme teknologi, har ansatte med samme utdanning og derfor har noenlunde lik produktivitet.

For enkelte av undernæringene er det likevel forskjeller. Av figuren ser vi eksempelvis at *Riving og grunnarbeid* har produktivitet på nesten 1,1 millioner kroner per sysselsatt i 2021. Dette er 300 000 kroner mer enn gjennomsnittet for ikke-mestere i samme næring. Mesterbedriftene i denne næringen er altså tydelig mer produktiv enn sine motparter i næringen. Mesterne i næring *Bilmekanikere* er også mer produktive enn næringen for øvrig, med i gjennomsnitt nesten 100 000 kroner mer i verdiskaping per sysselsatt. Mesterbedriftene i denne næringen er også en av de mest produktive vi har sett nærmere på. Også mestere i næringene *Ferdiggjøring av bygninger* og *Bakere* har høyere produktivitet enn sine motparter. *Trykking* skiller seg ut i motsatt retning med en produktivitet som i gjennomsnitt er nesten 100 000 kroner lavere enn ikke-mesterne i samme næring.

En viktig del av produktivitet utgjøres av overskudd i bedriftene. Vi ser i det følgende derfor på forskjeller i lønnsomhet mellom mesterbedrifter og ikke-mestere. Figur 2-2 viser lønnsomheten i de utvalgte næringene, målt som driftsresultat som andel av omsetning.

Figur 2-2 Lønnsomhet i ulike næringer i 2021, fordelt på mesterbedrifter og øvrige bedrifter. Kilde: Menon Economics

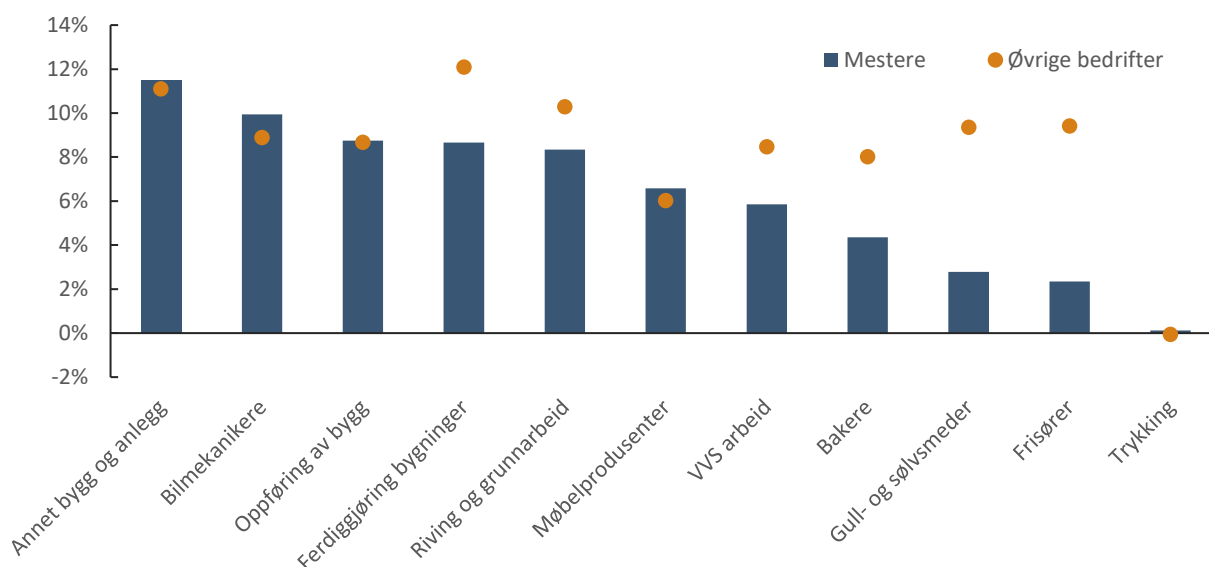
Av mesterbedriftene er det *Møbelprodusentene* som har den høyeste lønnsomheten, 11 prosent. Det er 4 prosentpoeng høyere enn ikke-mesterne i samme næring. Også mesterne innen *Ferdiggjøring av bygninger* og *Oppføring av bygg* har tydelig høyere lønnsomhet enn sine motparter. *Gull- og sølvsmeder* har også høy lønnsomhet, men mesterbedriftenes lønnsomhet er noe lavere enn i næringen ellers.

Langsiktig vekst

I denne delen ser vi på veksten i verdiskaping i de utvalgte næringene, for å sammenligne utviklingen i mesterbedriftene med utviklingen i næringene for øvrig. Dette ser vi på for å undersøke om det er noen systematiske forskjeller mellom mesterbedrifter og andre bedrifter i samme næring.

Verdiskapingen i de utvalgte næringene har vokst, tidvis kraftig, de siste ti årene. Figur 2-3 viser annualisert (årlig) vekst i verdiskaping fra 2012 til 2021. De blå søylene er veksten i mesterbedrifter, og de gule prikkene er veksten til øvrige bedrifter i samme næring.

Figur 2-3 Annualisert vekst i verdiskaping fra 2012-2021, fordelt på mesterbedrifter og øvrige bedrifter i hver næring. Kilde: Menon Economics

Generelt sett viser grafen at mesterbedriftene har vokst saktere enn resten av næringen. I fem av næringene har mesterbedriftene hatt om lag lik årlig verdiskapingsvekst som ikke-mesterne. I resten ser man at ikke-mesterne har vokst betydelig raskere enn mesterbedriftene. Et eksempel på dette er *Frisører*, der mesterbedriftenes verdiskaping har vokst med 2,3 prosent årlig siden 2012, mens øvrige bedrifter i samme næring har vokst med 9,4 prosent årlig i samme periode. Også mesterne i *Gull- og sølvsmeder* har hatt betydelig tregere verdiskapingsvekst enn sin motpart.

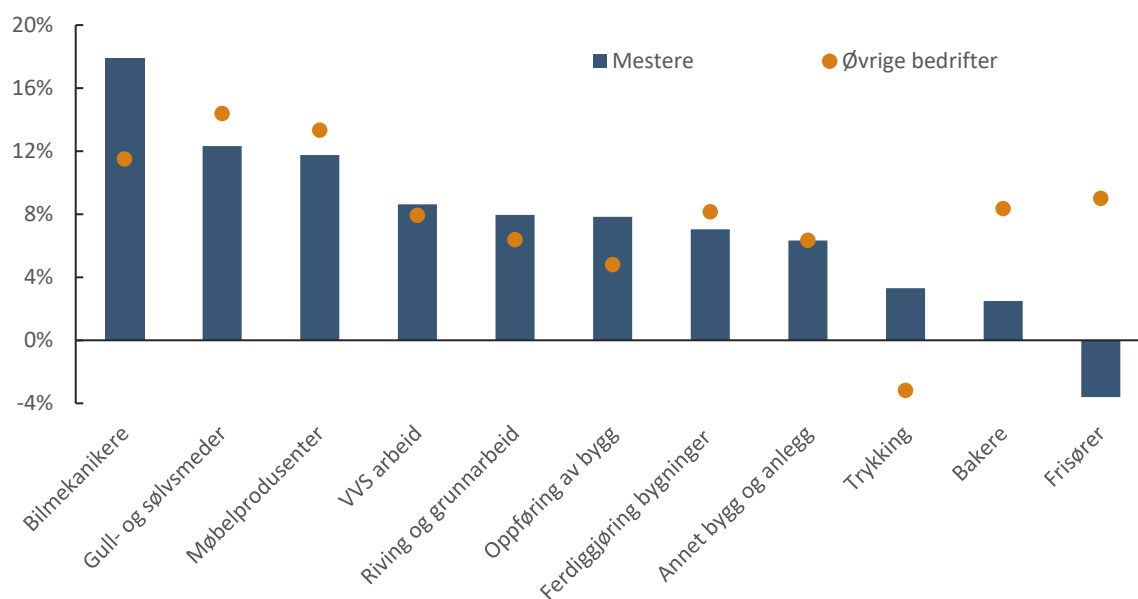
Næring 45.2 – *Bilmekanikere* var en av få tilfeller av høyere årlig vekst hos mesterbedriftene enn øvrige bedrifter. Mesterbedriftenes verdiskaping vokste årlig med 10 prosent i perioden, mens deres motparter vokste med 8,8 prosent.

Vekst under koronakrisen

Mange næringer ble hardt rammet av koronapandemien, både gjennom nedstenginger, dyrere råvarer og forsinkelser i leverandørkjedene. Både mesterbedrifter og andre bedrifter opplevde tregere verdiskapingsvekst i perioden fra 2019–2021 som følge av dette. Unntaket er bilmekanikere, der veksten for både mesterbedrifter og ikke-mesterbedrifter vokste raskere under pandemien.

Denne veksten er vist for mestere og ikke-mestere i de utvalgte næringene i Figur 2-4.

Figur 2-4 Annualisert vekst i verdiskaping under koronapandemien (2019-2021), fordelt på mesterbedrifter og øvrige bedrifter i hver næring. Kilde: Menon Economics

Forskjellene mellom mesterbedrifter og ikke-mestere i samme næring er mer slående her enn for den langsiktige veksten. Det er både fordi perioden er kortere, noe som åpner for at større kortsiktige svingninger kan vise seg i vekstratene, og grunnet koronapandemiens store påvirkning på næringslivet, spesielt tjenesteytende næringer. For *Frisører* er forskjellen mellom mesterbedrifter og andre svært stor. Der næringen ellers hadde en årlig verdiskapingsvekst på 9 prosent i perioden, hadde mesterbedriftene i næringen et fall i verdiskaping på 3,6 prosent årlig. Også mesterbedriftene i næring *Bakere* vokste betydelig mindre enn sine motparter i næringen.

En næring som ikke fikk et negativt sjokk under pandemien, var *Bilmekanikere*. Den årlige verdiskapingsveksten i mesterbedriftene i denne næringen var nesten syv prosentpoeng høyere for mesterbedrifter enn for øvrige bedrifter i næringen. Verdiskapingsveksten til mesterne i denne næringen var også høyere enn eget gjennomsnitt for perioden 2012 til 2021.

For *Trykking* kom også mesterbedriftene bedre ut av koronakrisen enn næringen ellers. Her hadde mesterne en årlig verdiskapingsvekst på 3,3 prosent, mens næringen ellers falt med 3,2 prosent årlig.

3. Ringvirkningsanalyse

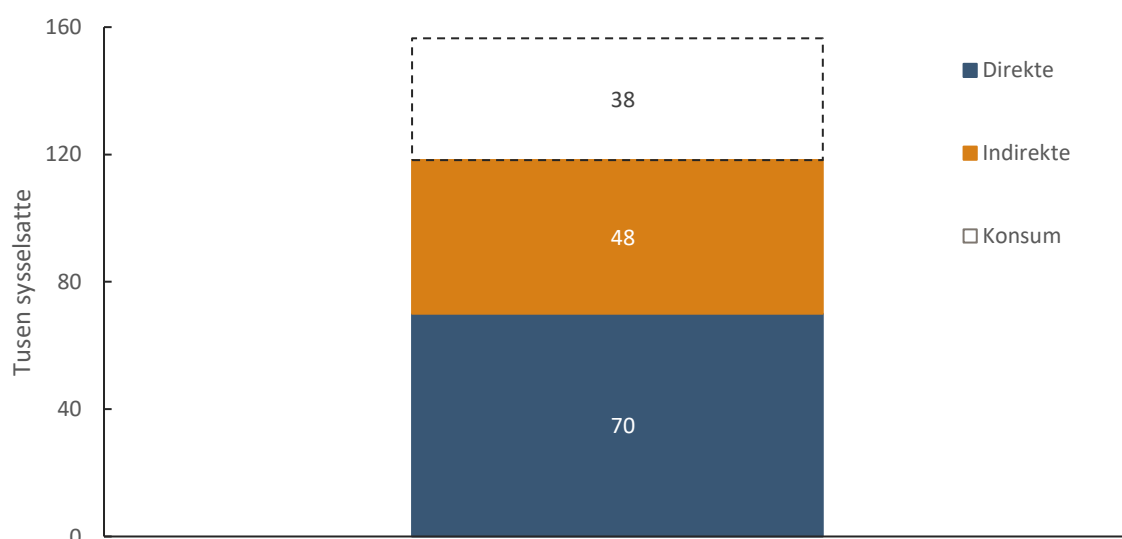
I dette kapitlet redegjør vi for mesterbedriftenes samlede betydning for verdiskaping og sysselsetting for norsk økonomi som helhet. For å beregne dette inkluderer vi i våre beregninger både næringen selv, samt alle dens leverandører og underleverandører. Analysen viser at norske mesterbedrifter har store ringvirkninger og legger grunnlag for over 118 000 sysselsatte i Norge, og verdiskaping på nesten 130 milliarder kroner. Verdiskapingen og sysselsettingen er størst i store byer. Når vi setter sysselsettingseffektene relativt til total sysselsetting i privat sektor for hver kommune finner vi derimot at den relative betydningen er størst i mellomstore kommuner, og minst i de aller mest sentrale kommunene. Vi finner at mesterbedriftenes økonomiske aktivitet i 2021 la grunnlag for 32 milliarder kroner i skatteeffekter. Dette tilsvarer 2,1 prosent av statsbudsjettet i det året.

I tillegg til den betydelige aktiviteten hos mesterbedriftene som ble kartlagt i analysens første kapittel, bringer den økonomiske aktiviteten i norske mesterbedrifter med seg ringvirkninger i resten av økonomien. I denne analysen estimerer vi disse ved hjelp av Menons ringvirkningsmodell ITEM, som er forklart i tekstboksen på neste side. I modellen beregnes sysselsettingseffekter og verdiskapingseffekter.

Sysselsettingseffekter

Aktiviteten i norske mesterbedrifter har økonomiske ringvirkninger gjennom vare- og tjenestekjøp hos deres leverandører og underleverandører. Basert på modellen som er beskrevet i Tekstboks 1 finner vi direkte og indirekte sysselsettingseffekter fra norske mesterbedrifter på om lag 118 000 sysselsatte i 2021. Fordelingen mellom direkte, indirekte og konsumeffekter er vist i Figur 3-1.

Figur 3-1 Samlede sysselsettingseffekter fra mesterbedriftenes samlede økonomiske aktivitet. Kilde: Menon Economics

Som vi ser av figuren, var 70 000 personer sysselsatt i mesterbedrifter i 2021. Vi estimerer at de samlede sysselsettingseffektene av mesterbedriftenes aktivitet er på om lag 48 000 sysselsatte. Når de sysselsatte i mesterbedriftene og deres leverandører kjøper varer og tjenester for deres lønn, får dette videre ringvirkninger for økonomien. Det er det vi kaller konsumeffekter. Vi estimerer dem til rundt 38 000 sysselsatte. Til sammen

legger norske mesterbedrifter grunnlaget for over 155 000 arbeidsplasser, og hver arbeidsplass i en mesterbedrift legger altså grunnlag for mer enn en arbeidsplass hos leverandører og underleverandører.

Tekstboks 1 En kort gjennomgang av ringvirkningsmodellen

En kort gjennomgang av ringvirkningsmodellen

Aktiviteten i ulike næringer i økonomien er tett bundet sammen. Det betyr at en endring i etterspørselen fra en næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer og dermed også norsk sysselsetting, verdiskaping og skatteinnngang. En omsetningsimpuls i en næring har to umiddelbare effekter. For det første understøttes sysselsetting i næringen, for det andre vil næringen øke sin etterspørsel etter varer og tjenester fra andre næringer. Mesterbedrifter benytter seg av varer og tjenester fra en stor bredde næringer, fordi de selv også er svært varierte. Uansett hvilke næringer en handler med vil disse vare- og tjenestekjøpene understøtte sysselsetting hos produsentnæringene. Det er denne effektkjeden vi kaller ringvirkninger. I tillegg vil de sysselsatte bruke sin lønnsinntekt på varer og tjenester i form av konsum. Dette vil igjen understøtte verdiskaping og sysselsetting. Vi kaller slike konsumeffekter for induuerte effekter. Vi kvantifiserer alle disse effektene for mesterbedriftene ved hjelp av en ringvirkningsanalyse.

Modellen vi bruker i denne rapporten tar utgangspunkt i bedrifter som er mesterbedrifter ifølge Mesterbrevnemndas register. Disse bedriftene har vi regnskapsdata for. Direkte verdiskaping og sysselsetting blir dermed målt svært presist. Unntaket er enkeltpersonforetak, som ikke er regnskapspliktige. For disse har vi antatt gjennomsnittlig omsetning og verdiskaping per ansatt i den relevante næringen.

Selve ringvirkningsanalysen begynner med at vi beregner fordelingen av vare- og tjenestekjøp som Mesterbedriftene forventes å ha i driftsfasen. Til dette bruker vi de såkalte kryssløp som hentes fra SSB. Fra disse kryssløpene vet vi hvor stor andel av alle næringers vare- og tjenestekjøp som kommer fra import og hvordan de innenlandske vare- og tjenestekjøpene fordeler seg mellom andre næringer. Det er nødvendig å fjerne importen, fordi det bare er norske vare- og tjenestekjøp som resulterer i sysselsettings- og verdiskapingseffekter. Ved hjelp av forholdstall for verdiskaping og sysselsetting kan vi beregne de økonomiske effektene av mesterbedriftenes aktivitet for underleverandørene. Men disse leverandørene legger også grunnlag for økt aktivitet hos sine underleverandører igjen, og ved hjelp av SSBs kryssløp kan vi følge disse gjennom hele verdikjeden.

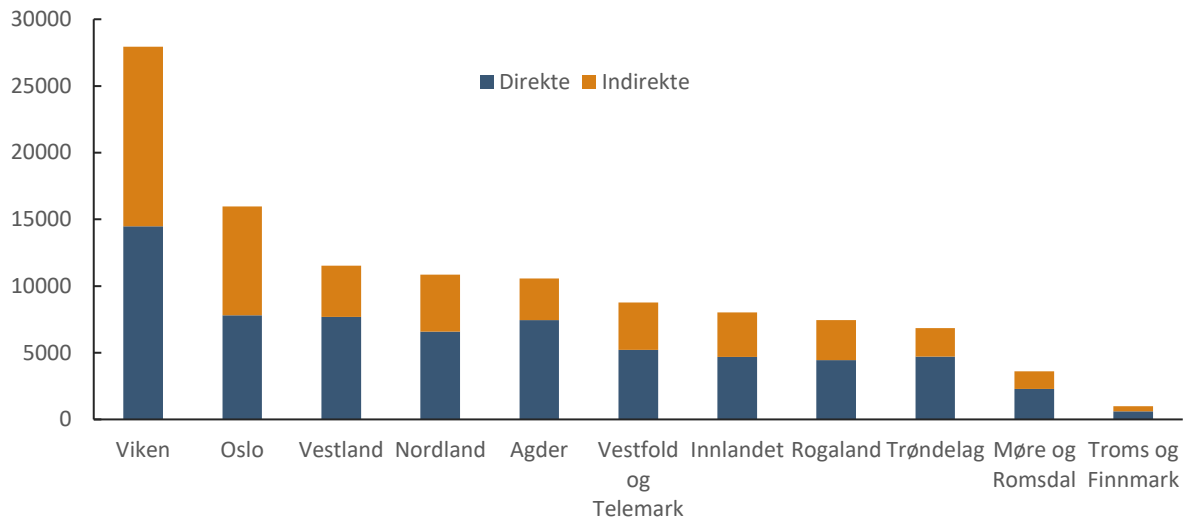
I våre ringvirkningsanalyser bruker vi en geografisk handelsmodul til å fordele effektene utover kommuner. Modulen bruker størrelsen av næringer i alle norske kommuner, samt avstand mellom alle kommunepar, til å estimere hvor stor en andel av samlede vare- og tjenestekjøp fra en gitt næring i en gitt kommune kommer fra alle andre norske kommuner. Der hvor vi har faktisk plassering på leverandøren bruker vi selvsagt denne.

Det tekniske vedlegget til denne rapporten gjennomgår hele ringvirkningsmodellen og tilleggsmoduler i noe mer detalj.

Geografisk fordelte sysselsettingseffekter

Vi har i vår ringvirkningsmodell også mulighet for å se på hvor i landet disse sysselsettingseffektene oppstår. Det overordnede bildet er at mesterbedriftene har sitt største økonomiske fotavtrykk i de store norske kommunene. Dette er fordi det her er stor etterspørsel eller typiske tjenester innenfor mestersegmentet, som bygg- og anleggsarbeid, bilmekanikere og frisørtjenester. I figuren under viser vi de samlede sysselsettingseffekter fordelt på alle norske fylker.

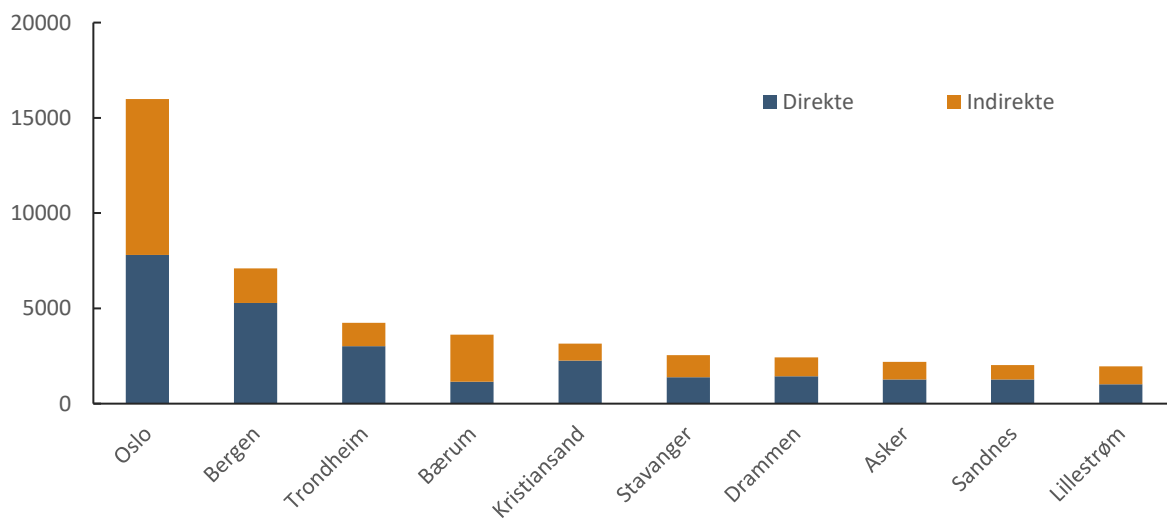
Figur 3-2 Sysselsettingseffekter i fylkene. Kilde: Menon Economics

Fra figuren får vi bekreftet at det er i de store fylkene at sysselsettingseffektene er størst. Sysselsettingseffektene er størst i Viken med 28 000, mens de de i Oslo er på nesten 16 000. Utover Møre og Romsdal og Troms og Finnmark har alle fylker sysselsettingseffekter på rundt 7 000 eller mer.

Vi kan zoome inn enda lenger og se på hvordan disse effektene fordeler seg på kommuner. I figuren nedenfor viser vi de 10 kommunene i Norge med de største sysselsettingseffektene fra mesterbedrifter.

Figur 3-3 Top-10 kommuner med høyest sysselsettingseffekter. Kilde: Menon Economics

De største sysselsettingseffektene er i Oslo, der vi estimerer 16 000 sysselsatte i 2021. Antall indirekte sysselsatte er litt høyere enn de direkte sysselsatte. De samlede effektene i Bergen er halvparten så store som i Oslo. Videre følger flere av Norges største kommuner, der normen er at de indirekte effektene er mindre enn halvparten så store som de direkte. Vi ser det samme mønsteret for verdiskapingen (ikke vist i figuren).

Bærum, kommunen med tredje størst verdiskapingseffekt og fjerde høyest antall sysselsatte fra mesterbedrifter, skiller seg ut. Kommunen er ikke en stor norsk by på samme måte som Oslo, Bergen og Trondheim. Det er likevel en kommune med svært mange innbyggere, mye på grunn av sin nærhet til Oslo. Her ser vi at de direkte effektene er ganske lave, mens de indirekte effektene er betydelig større. Indirekte sysselsetting er dobbelt så høy som direkte sysselsetting. For verdiskapingen er forskjellen enda større - den direkte verdiskapingen er på om lag 1 milliard kroner, mens den estimerte indirekte verdiskapingen er fire ganger så høy, hele 4 milliarder kroner.

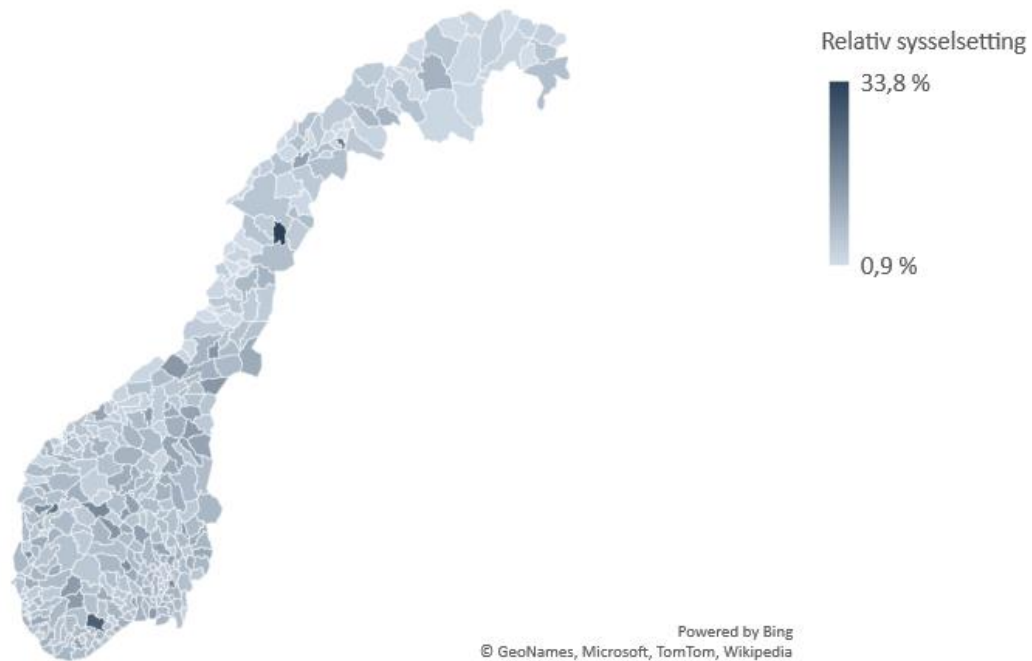
Dersom man setter den direkte og indirekte sysselsettingen i sammenheng med innbyggertall i kommunen, tegner det seg et ganske annet bilde. Som man kan lese av Tabell 3-1 er det mindre kommuner som Beiarn, Åmli og Modalen som har den største effekten av mesterbedrifter. I disse kommunene tilsvarer antall sysselsatte enten direkte eller indirekte fra mesterbedriftene over 20 prosent av total sysselsetting i privat sektor.

Tabell 3-1 Sysselsatte som andel av sysselsatte i privat sektor i de ti kommunene med høyest andel. Kilde: Menon Economics

Kommune	Andel sysselsatte (direkte og indirekte)	Samlet privat sysselsetting i kommunen
Beiarn	34 %	260
Åmli	27 %	510
Modalen	24 %	90
Lavangen	22 %	120
Lærdal	19 %	460
Enebakk	18 %	2180
Rollag	17 %	380
Masfjorden	17 %	230
Fitjar	17 %	720
Ål	16 %	1460

Figur 3-4 viser relative sysselsettingseffekter fordelt på alle landets kommuner, der en mørk fargelegging indikerer stor andel sysselsetting relativt til andre kommuner, og en lys fargelegging indikerer det motsatte. Vi ser av dette at det er særlig i mindre kommuner at den relative påvirkningen er størst.

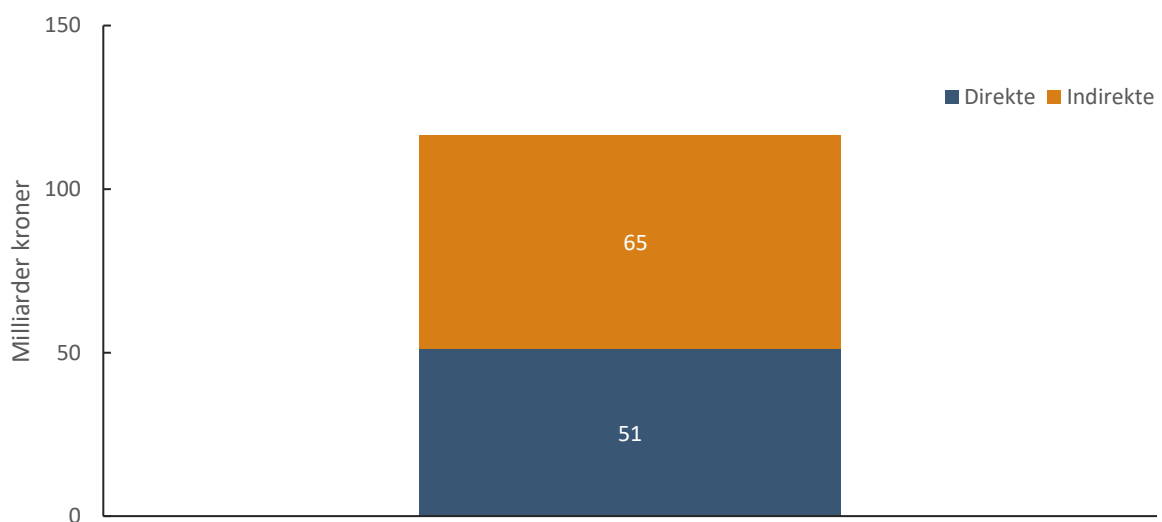
Figur 3-4 Sysselsetting som andel av innbyggertall. Kilde: Menon Economics

Verdiskapingseffekter

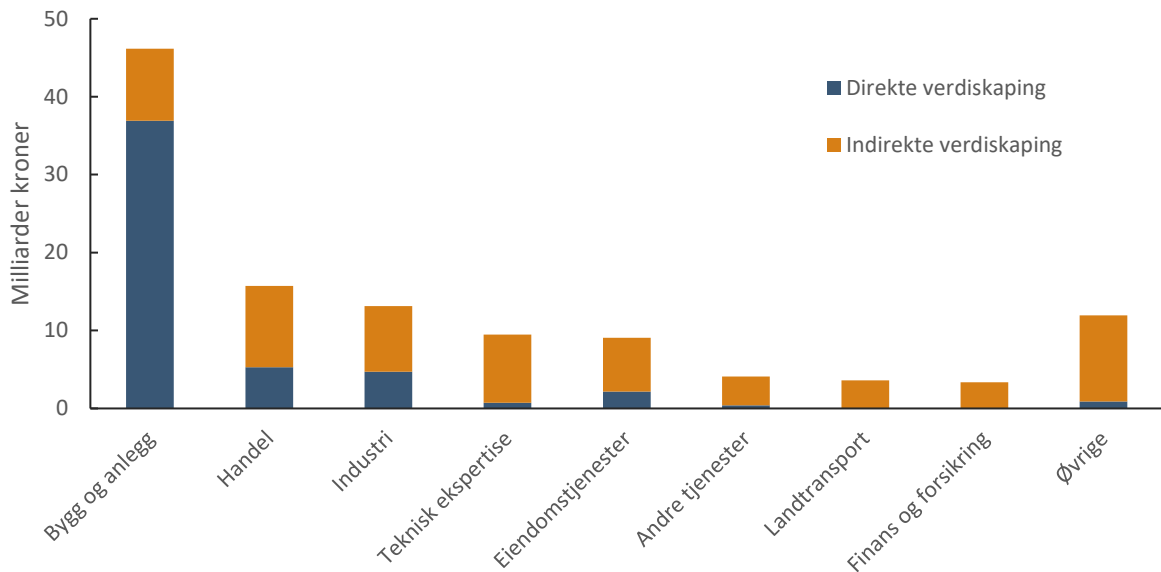
I tillegg til sysselsetting legger også mesterbedriftenes aktivitet grunn for verdiskaping. I vår ringvirkningsanalyse finner vi at mesterbedriftene genererer over 65 milliarder kroner i indirekte verdiskaping, altså verdiskaping hos leverandørnæringer. Som vist i Figur 3-5 er de indirekte verdiskapingseffektene av mesterbedriftene enda større enn næringens egen verdiskaping.

Figur 3-5 Verdiskapingseffekter fra mesterbedriftenes samlede økonomiske aktivitet. Kilde: Menon Economics

Samlet estimerer vi at mesterbedriftene legger grunnlag for totalt 116 milliarder kroner i norsk verdiskaping i 2021. Dette tilsvarer nesten 4 prosent av Fastland-Norges BNP i 2021. Denne verdiskapingen er ikke jevnt fordelt på økonomien, men tilfaller visse bransjer mer enn andre. I Figur 3-6 viser vi denne fordelingen.

Figur 3-6 Verdiskaping fordelt på sektor¹⁷. Kilde: Menon Economics

Grunnet den høye andelen mesterbedrifter i bygg- og anleggsnæringen blir verdiskapingen (direkte og indirekte) fra mesterbedrifter høyest i denne næringen. Videre er verdiskapingen høyest i *Handel* og *Industri*. De indirekte verdiskapingseffektene av mesterbedriftenes aktivitet er størst i handelsnæringene, der de er estimert til 10,4 milliarder kroner, nesten dobbelt så høyt som den direkte verdiskapingen i samme næring. Videre er den indirekte verdiskapingen estimert til 9,2 milliarder kroner i bygg- og anleggsnæringen, 8,7 milliarder kroner i næringskategorien teknisk ekspertise¹⁸, og 8,4 milliarder kroner i industrinæringene.

Skatteeffekter

All økonomisk aktivitet genererer skattebetaling, som i sin tur er det som understøtter produksjonen av velferd. I denne rapporten har vi estimert størrelsen av selskapskatten og skatt på personinntekt som understøttes av aktiviteten i mesterbedriftene. **Vi finner at de samlede skatteeffektene fra mesterbedriftene og deres leverandører i 2021 var på hele 32 milliarder kroner.** Dette tilsvarer 2,1 prosent av statsbudsjettet i 2021.

For å estimere størrelsen på de skatteinntektene som genereres av aktiviteten i mesterbedriftene har vi for alle sysselsatte brukt gjennomsnittslønnen til å regne ut alle relevante poster for selvangivelsen. Dette inkluderer alt fra skatt på alminnelig inntekt til trygdeavgift og trinnskatt. For mesterbedriftene har vi hentet faktiske skattebetalinger i 2021 fra bedriftenes regnskaper. Dette gir presise estimater av de direkte skatteeffektene. For de resterende (indirekte) effektene har vi splittet verdiskaping fra ringvirkningsmodellen i driftsresultat og lønnskostnader. Lønnskostnader er regnet ut ved gjennomsnittslønn multiplisert med sysselsatte. Vi korrigerer i tillegg for finanskostnader. De relevante skattesatsene og antagelsene er vist i nedenfor.

Figur 3-7 Oversikt over skattesatser i 2021 og relevante antakelser

Type	Mottaker	Sats
Personskatt	Kommune	11,1 %

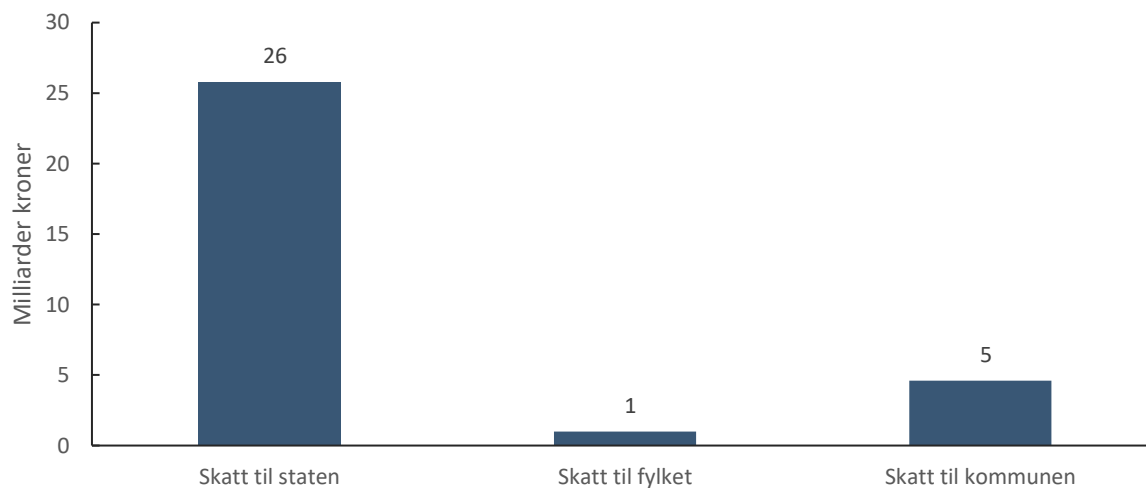
¹⁷ Inkludert i «Øvrige» er forsyningsindustri, bemanningstjenester, petroleum, primærnæring, overnatting og servering, maritim og annet.

¹⁸ Se vedlegg for hvilke næringer som inngår i hver enkelt næringsgruppe.

Personskatt	Fylke	8,5 %
Personskatt	Stat	2,4 %
Trygdeavgift	Stat	8,2 %
Trinnskatt, trinn 1 (innslag: 185k NOK)	Stat	1,7 %
Trinnskatt, trinn 2 (innslag: 260k NOK)	Stat	4,0 %
Trinnskatt, trinn 3 (innslag: 651k NOK)	Stat	13,2 %
Trinnskatt, trinn 4 (innslag: 1 022k NOK)	Stat	16,2 %
Arbeidsgiveravgift	Stat	14,1 %
Selskapskatt	Stat	22,0 %
Omregningsfaktor fra driftsresultat til ordinært resultat	/	0,8
Omregningsfaktor for korrigering for progressivitet ved trinnskatt	/	1,1

Myndighetene har skatteinntekter som følge av mesterbedriftenes aktivitet. Både direkte og indirekte har man inntekter fra bedriftsskatt, arbeidsgiveravgift, skatt på lønn og trygdeavgifter. Basert på den økonomiske aktiviteten og sysselsettingen som mesterbedriftene legger grunnlag for har vi beregnet skatteinntekter fordelt på mottaker. Dette er vist i Figur 3-8.

Figur 3-8 Skatteinntekter fra mesterbedrifter (inkl. ringvirkninger) fordelt på mottaker i 2021. Milliarder kroner.

Staten får de klart høyeste skatteinntektene, med om lag 26 milliarder kroner. Dette er skatteinntekter både fra mesterbedriftene og deres ansatte, mesterbedriftenes leverandører og leverandørenes ansatte. Fylkeskommunene og kommunene mottar mindre enn staten, med henholdsvis 1 og 5 milliard i skatteinntekter. Dette tilsvarer nesten 1,3 prosent av samlede skatteinntekter i norske fylker i 2021, og 2,1 prosent av samlede skatteinntekter i kommunene i 2021.

Selv om rundt 80 prosent av de samlede skatteeffektene går til staten, undervurderer dette noe betydningen av mesterbedriftene for kommunenes og fylkeskommunenes finanser. Store deler av statsbudsjettet går nemlig til finansering av kommuner. Direkte skatteinntekter (både på inntekt og på formue) utgjør om lag 55 prosent av kommunenes frie inntekter, mens over 45 prosent kommer fra rammetilskuddet og andre overføringer fra staten.

Vedlegg

Vedlegg 1: Metode for ringvirkningsanalysen

Aktiviteten i ulike næringer i økonomien er tett bundet sammen. Det betyr at endring i etterspørsel fra en næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer og dermed også norsk sysselsetting, verdiskaping og skatteinnfang. Vi kvantifiserer disse effektene for mesterbedriftene ved hjelp av en ringvirkningsanalyse.

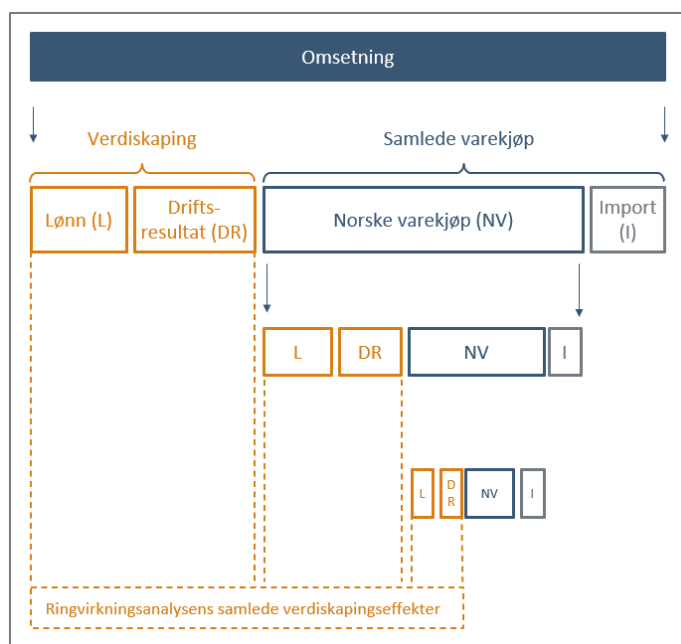
Etterspørselen av produkter og tjenester fra mesterbedrifter har to umiddelbare effekter. For det første understøttes sysselsetting i næringen, gjennom ansettelse i mesterbedrifter. For det andre vil mesterbedriftene øke sin etterspørsel etter varer og tjenester fra andre næringer. I første omgang vil etterspørselen understøtte sysselsetting hos direkte leverandører til næringen. Dette gjelder eksempelvis betongprodusenter, trevareprodusenter og matvareprodusenter, men også tjenester fra næringer som regnskapsføring og kantinedrift. I takt med en oppgang i leverandørnæringene vil også deres leverandører oppleve økt aktivitet. Denne effekten fortsetter i prinsippet uendelig langt ned i verdikjeden.

Teknisk sett kan man si at omsetningen til hver bedrift i hele verdikjeden kan deles opp i tre ulike kategorier:

- norske vare- og tjenestekjøp
- utenlandske vare- og tjenestekjøp
- lønnskostnader

Summen av de to siste utgjør det som kalles verdiskaping, mens norske varekjøp danner omsetning for bedriftene i neste ledd av verdikjeden. Figuren til høyre viser en skisse av hvordan en investeringskostnad har effekter langt nede i verdikjeden. Summen av de oransje boksene i alle ledd utgjør de samlede verdiskapingseffektene. Dette er vist i stilisert form på figuren til høyre.

Som det ses fra figuren, vil all omsetning i siste ende omdannes til enten norsk verdiskaping eller import.

Vi har modellert etterspørselsimpulsen fra sjømatnæringen til sine leverandører og dens effekter på sysselsetting med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse. SSBs kryssløpsmatrise viser omfang av leveranser, sysselsetting, skatter og avgifter, samt import og eksport i 64 NACE-næringer. Med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse har Menon utarbeidet en ringvirkningsmodell hvor vi beregner sysselsettings- og verdiskapingseffekter av ulike former for tiltak eller endringer.

Tilleggsmoduler

I tillegg til den tradisjonelle ringvirkningsanalysen har Menon utviklet to viktige «ringvirkningsmoduler» som brukes i denne analysen. Den første er en geografisk modul, mens den andre er en skattemodul.

Mens typiske ringvirkingsanalyser gir mulighet for å følge flyt av varer og tjenester på tvers av næringer, gir den **geografiske** modulen mulighet for å følge de på tvers av geografiske avgrensninger. På den måte kan modellen gi indikasjoner om hvor i landet man finner de største indirekte fotavtrykk fra aktiviteten i sjømatnæringen. Det eksisterer ingen data om handel mellom ulike kommuner i Norge. Dette har nødvendiggjort estimering av alle handelsmønstre. Dette er gjort med bakgrunn i forskningslitteraturen om handelsstrømmer mellom regioner. Dette viser at det er to faktorer som påvirker omfanget av handel mellom regioner:

- Den første er avstanden mellom de to regioner. Jo lenger det er, jo mindre vil virksomheter i de to kommuner handle med hverandre. Dette er en funksjon av både transportkostnadene, samt kjennskap til hverandre.
- Den andre faktoren er størrelsen på relevant næringsliv. Jo større en næring i en gitt kommune er, jo mer vil den næringen selge til andre kommuner. Dette betyr at eksempelvis bedrifter i Asker kommune vil etterspørre flere varer og tjenester fra Oslo enn omvendt.

Vekten av disse to faktorene kalibreres på en slik måte at summen av den resulterende handel ligner mest mulig på faktisk produksjon i norske kommuner.

Skattemodulen brukt i denne analysen inkluderer to typer skatt: skatt på personlig inntekt og bedriftsskatt. For utregning av skatt på personlig inntekt setter vi opp en slags selvangivelse for den gjennomsnittlige sysselsatte i hver næring. Dette innebærer altså både gjennomsnittslønn og skattesatser for trygdeavgift, trinnskatt, etc. På bedriftssiden for bedrifter i sjømatnæringen henter vi ut faktisk skatt for alle regnskapspliktige bedrifter. I tillegg utregner vi driftsresultatet for de resterende bedrifter (lenger nede i verdikjeden) som forskjellen mellom brutto verdiskaping på den ene side og lønnskostnader og avskrivninger på den andre. Vi antar at alle bedrifter betaler en flat skatt på driftsresultatet. Til slutt fordeler vi de ulike skattetyperne på hva som går til henholdsvis kommune, fylke, og stat. Analysen inkluderer ikke diverse avgifter, fradrag og viktigst av alt merverdiavgift. Man kan altså se på anslaget for samlet skatt som et konservativt bruttoanslag.

Vedlegg 2: Produktivitet og vekst i verdiskaping i fokusnæringene

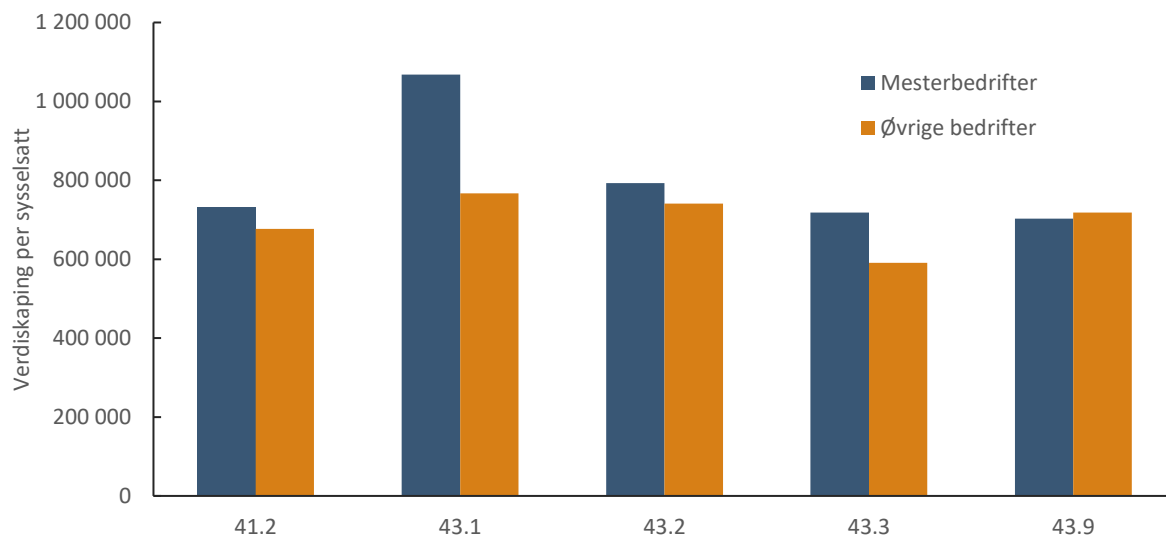
Bygg- og anleggsvag

For bygg- og anleggsvag har vi valgt ut fem undernæringer i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. Disse næringene er oppført i tabellen nedenfor.

Næringskode	Næringsnavn
41.2	Oppføring av bygninger
43.1	Riving og grunnarbeid
43.2	VVS-arbeid
43.3	Ferdiggjøring av bygninger
43.9	Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet

Mesterbedriftene i bygg- og anleggsbransjen er stort sett mer produktive enn andre bedrifter i samme næring, som vist i figuren under. Unntaket fra dette er næring 43.9 – Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet, der mesterbedriftene i 2021 hadde en litt lavere produktivitet enn bransjen for øvrig. Denne forskjellen er dog liten.

Figur V2-0-1 Produktivitet i utvalgte bygg- og anleggsvag, fordelt på mesterbedrifter og andre

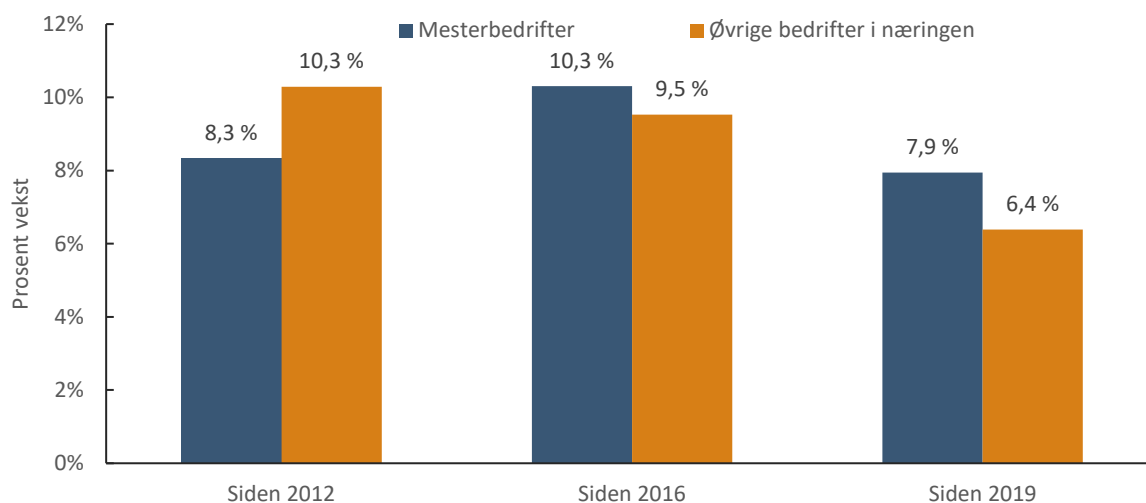

Mesterbedriftene i næring 43.1 – Riving og grunnarbeid hadde i 2021 en produktivitet som var betydelig høyere enn andre bedrifter i samme næring. Sysselsatte i mesterbedriftene hadde en produktivitet på over 1 050 000 kroner, noe som er 300 000 kroner høyere enn resten av næringen. Også mesterne i næring 43.3 – Ferdiggjøring av bygninger hadde i gjennomsnitt en betydelig høyere produktivitet enn øvrige bedrifter i samme næring. Produktivitetsforskjellen i 2021 var på litt over 100 000 kroner.

Verdiskapingsvekst i næring 43.1 og 43.3

Verdiskapingsveksten hos mesterbedriftene i næring 43.1 - Riving og grunnarbeid er vist i figuren nedenfor.

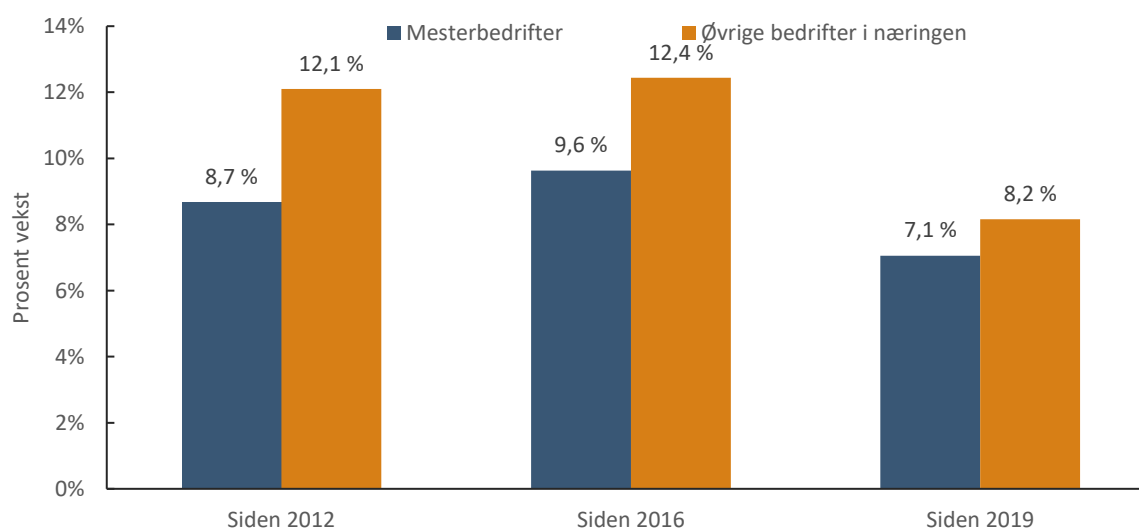
Figur V2-0-2 Annualisert (årlig) verdiskapingsvekst i næring 43.1 – Riving og grunnarbeid, fordelt på mesterbedrifter og andre

Fra 2012 til 2021 har verdiskapingen i mesterbedriftene i denne næringen vokst saktere enn næringen for øvrig. Målt fra 2016 snus bildet, og mesterbedriftene opplever en verdiskapingsvekst på 10,3 prosent, nesten ett prosentpoeng høyere enn næringen ellers. I løpet av COVID-19 pandemien kan vi se at også mesterbedriftene klarte å opprettholde en mye høyere verdiskapingsvekst enn øvrige bedrifter i næringen. Årlig verdiskapingsvekst var lavere i begge deler av næringen, men mesterbedriftene opprettholdt et høyere vekstnivå enn næringen for øvrig.

Mesterbedriftene i næring 43.3 har vokst saktere enn sine motparter, som vi kan se i Figur V2-0-3. Til tross for en høyere produktivitet ser vi at de øvrige bedriftene i næringen ser ut til å ta innpå, med en annualisert verdiskapingsvekst siden 2012 på 12,1 prosent, 3,4 prosentpoeng høyere enn mesterbedriftene i samme periode. De siste fem årene har denne forskjellen i vekstrate fortsatt, men mesterbedriftene ser ut til å ha tatt innpå resten av næringen under COVID-19 pandemien. Det kan virke som at mesterbedriftene ble rammet mindre hardt av pandemien enn sine motparter i næringen.

Figur V2-0-3 Annualisert (årlig) verdiskapingsvekst i næring 43.3 – Ferdiggjøring av bygninger, fordelt på mesterbedrifter og andre

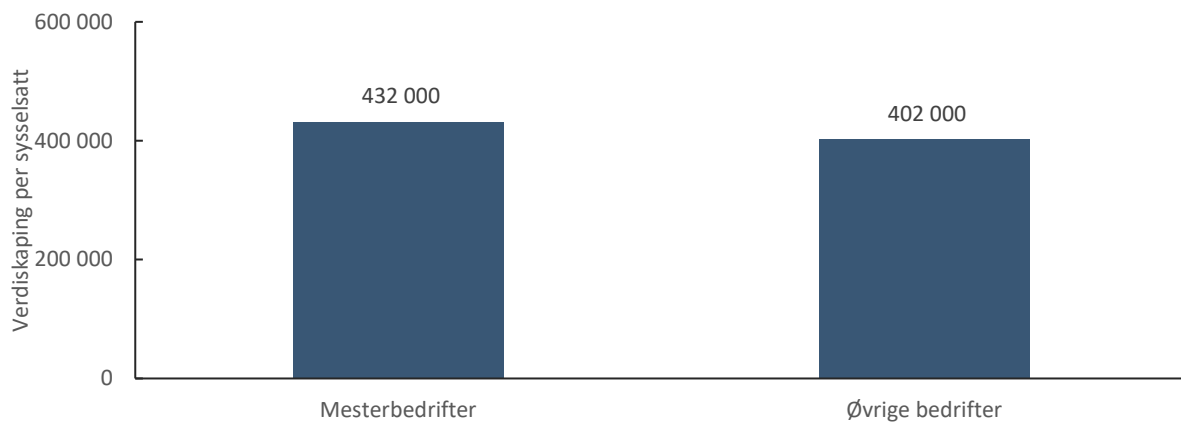
Estetiske fag

Innenfor de estetiske fagene har vi valgt ut en av de undernæringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på frisering og annen skjønnhetspleie, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
96.02	Frisering og annen skjønnhetspleie

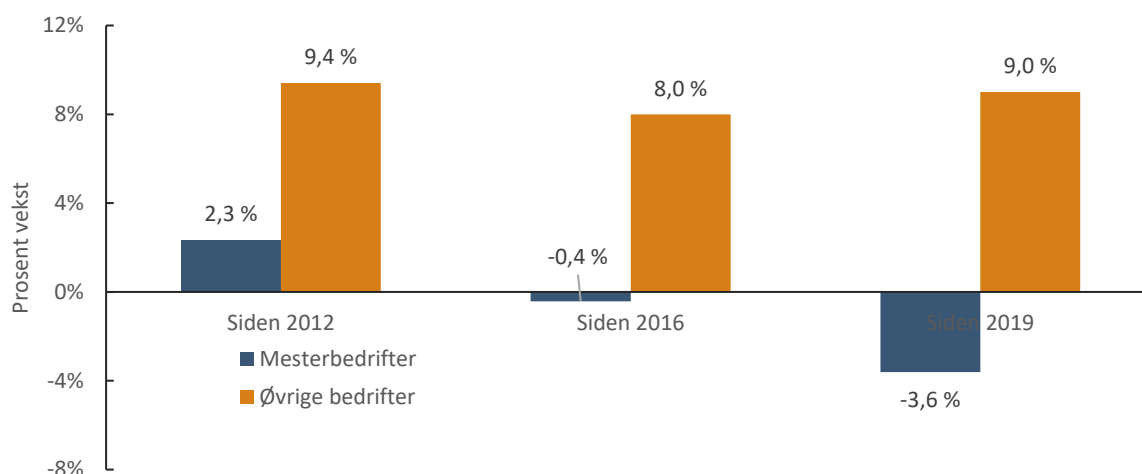
Også produktiviteten i denne næringen er i gjennomsnitt høyere hos mesterbedriftene. De hadde i 2021 30 000 kroner høyere produktivitet per sysselsatt. Dette er ikke en betydelig forskjell, og det er vanskelig å konkludere med at mesterne er mer produktive på bakgrunn av dette.

Figur V2-0-4 Produktivitet i næring 96.02 - Frisering og annen skjønnhetspleie i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre.

Utviklingen for mesterbedriftene i denne næringen har vært svært forskjellig fra næringen ellers. Siden 2012 har verdiskapingen i næringen vokst med 9,4 prosent årlig, mot kun 2,3 prosent i mesterbedriftene. I perioden fra 2016 har næringen fortsatt hatt en sterk vekst, mens mesterbedriftene har sett en nedgang i verdiskaping. I løpet av COVID-19 pandemien ser vi at mesterbedrifter virker å ha vært hardere truffet enn næringen for øvrig, noe som manifesterte seg i en sterk nedgang i verdiskapingen.

Figur V2-0-5 Årlig vekst i verdiskaping i næring 96.02 - Frisering og annen skjønnhetspleie, fordelt på mesterbedrifter og andre

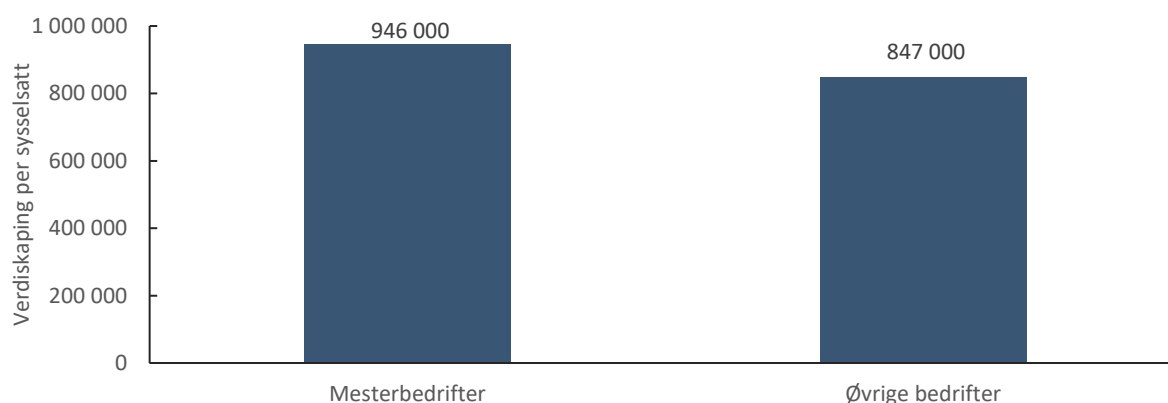
Bilfag

Innenfor bilfagene har vi valgt ut en av de undernæringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på vedlikehold og reparasjon av motorvogner, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
45.2	Vedlikehold og reparasjon av motorvogner

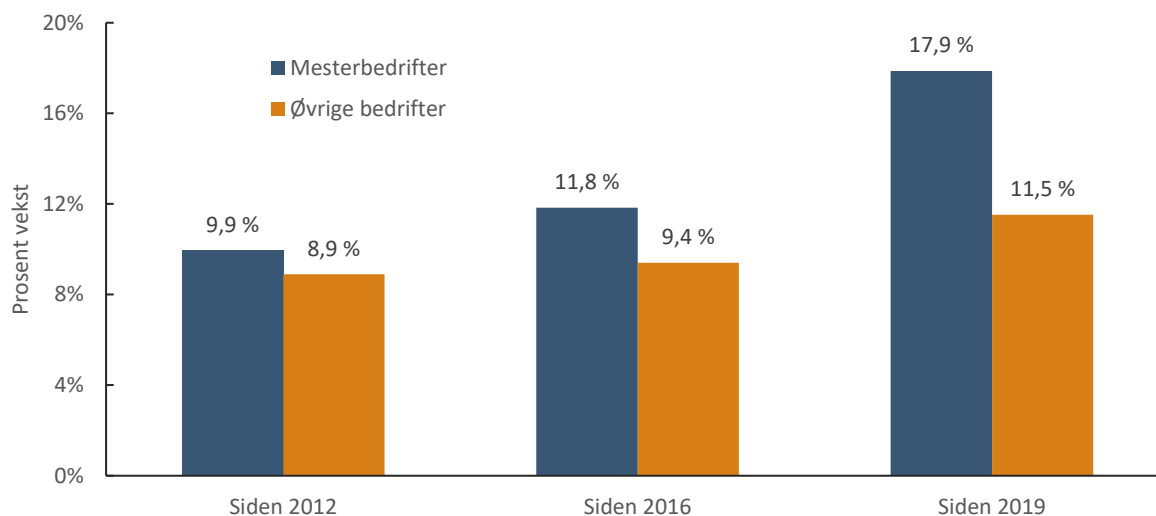
Mesterbedriftene i denne næringen har noe høyere produktivitet enn sin motpart. Med en gjennomsnittlig produktivitet per sysselsatt på 946 000 kroner i 2021 har næringen 100 000 kroner høyere produktivitet per sysselsatt enn næringen for øvrig.

Figur V2-0-6 Produktivitet i næring 45.2 – Vedlikehold og reparasjon av motorvogner i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre

Veksten i verdiskapingen har også her vært god, og har siden 2012 vært sterkere hos mesterbedriftene i næringen enn hos resten. Særlig under COVID-19 pandemien ser vi at mesterbedriftene vokste mer enn sine motpart, med mer enn 6 prosentpoeng høyere annualisert verdiskapingsvekst. Siden 2012 har mesterbedriftenes verdiskaping vokst med 10 prosent, mens motpartene i samme næring hadde en vekst på 9 prosent.

Figur V2-0-7 Årlig vekst i verdiskaping i næring 45.2 – Vedlikehold og reparasjon av motorvogner, fordelt på mesterbedrifter og andre

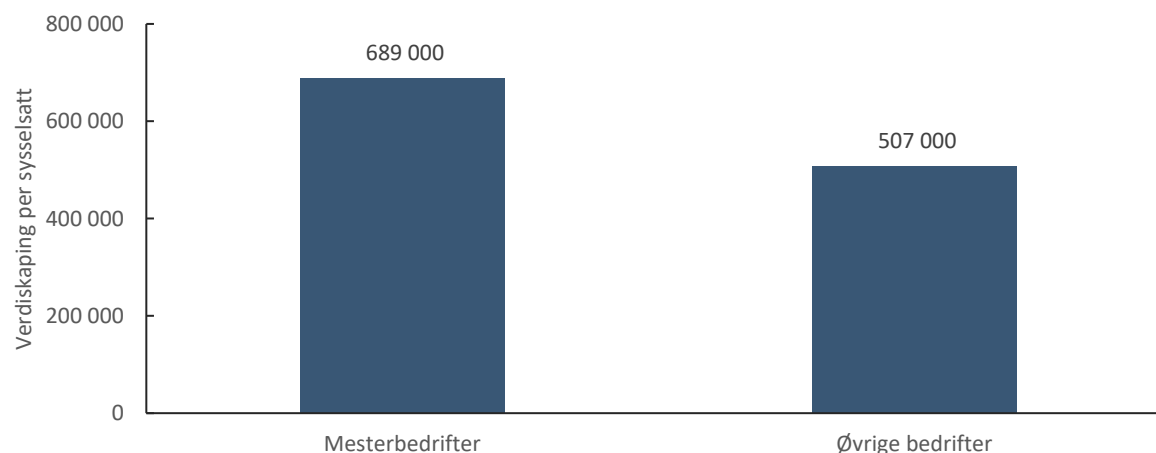
Matfag

Innenfor matfagene har vi valgt ut en av de undernæringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på produksjon av brød og ferske konditorvarer, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
10.7	Produksjon av brød og ferske konditorvarer

Mesterbedriftene hadde i 2021 en gjennomsnittlig produktivitet som var 182 000 kroner høyere per sysselsatt enn i næringen for øvrig, se Figur V2-0-8. Dette er den største differansen av alle næringene som drøftes i dette kapittelet.

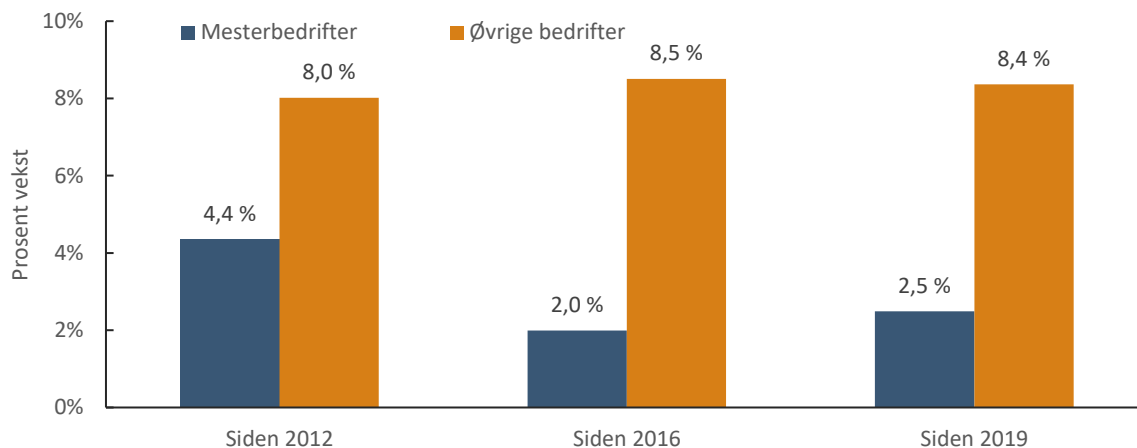
Figur V2-0-8 Produktivitet i næring 10.7 – Produksjon av brød og ferske konditorvarer i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre.

Mesterbedriftenes verdiskapingsvekst har derimot ikke vært like overlegen, som vist i Figur V2-0-9. Stødig siden 2012 har øvrige brød og konditoriprodusenters verdiskaping vokst med 8 prosent, mens mesterbedriftenes verdiskaping kun vokste med 4,4 prosent. I senere år har veksten hos mesternes motparter vært over dobbelt så

høy som hos mesterbedriftene. Siden 2016 har verdiskapingen vokst med 8,5 prosent, og siden 2019 med 8,4 prosent. Mesterbedriftene vokste med henholdsvis 2 og 2,5 prosent i samme perioder.

Figur V2-0-9 Årlig vekst i verdiskaping i næring 10.7 – Produksjon av brød og ferske konditorvarer fordelt på mesterbedrifter og andre

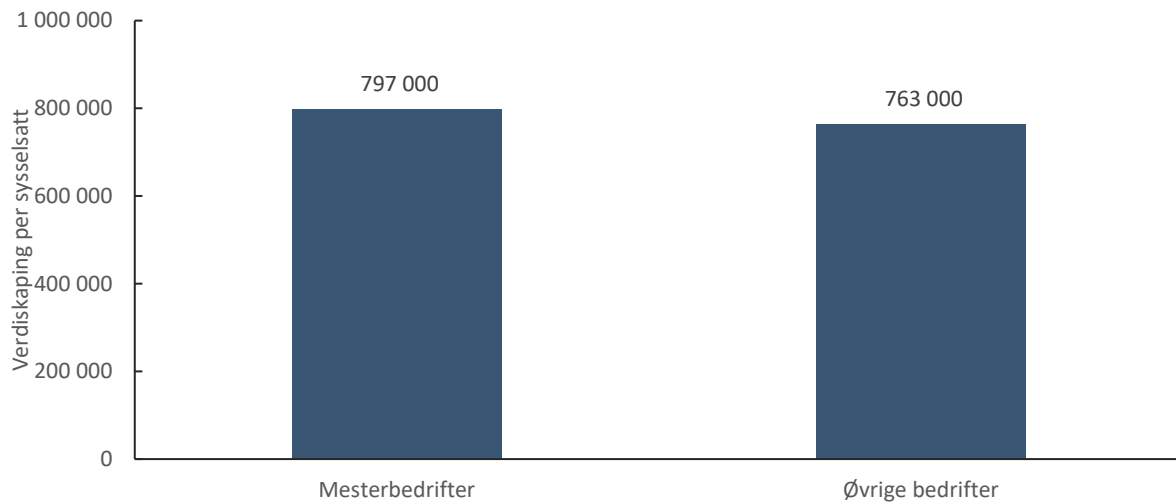
Møbel og trefag

Innenfor møbel- og trefagsretningen har vi valgt ut en av de næringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på produksjon av møbler, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
31	Produksjon av møbler

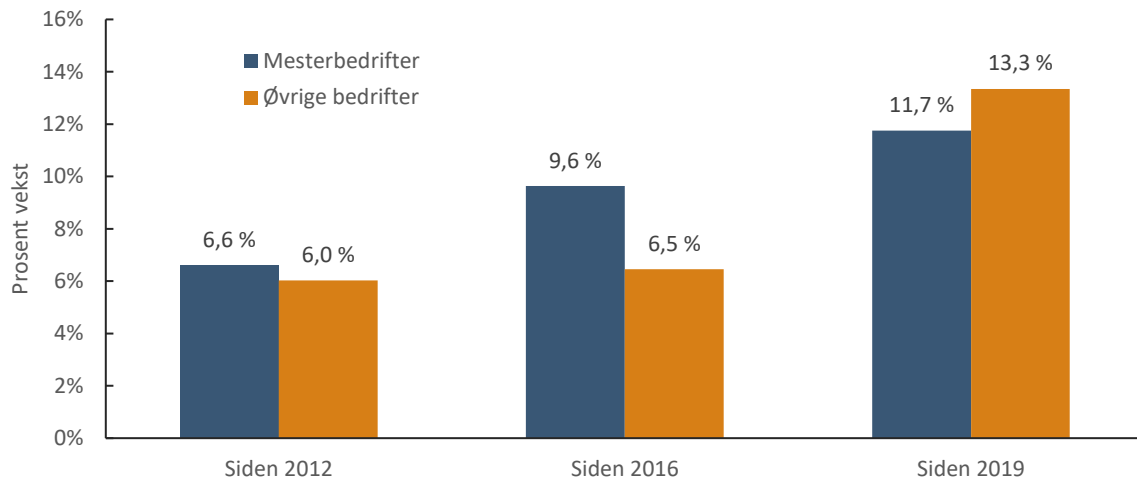
I denne næringen har mesterbedriftene om lag lik produktivitet som sine motparter, som vist i Figur V2-0-10, med data fra 2021. Mesterbedriftene hadde i 2021 en produktivitet på 797 000 kroner per sysselsatt, 34 000 kroner høyere enn bedriftene som ikke er mestere. De to gruppene virker ikke å være tydelig skilt med hensyn på produktivitet.

Figur V2-0-10 Produktivitet i næring 31 – Produksjon av møbler i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre

Verdiskapingen i denne næringen er også tett koblet, og det er ikke en av partene som vokser tydelig sterkere enn den andre, helhetlig sett. Siden 2012 har verdiskapingen i mesterbedrifter og andre vokst om lag like mye, mens det er tydelig mesterbedriftene som har vokst mest de siste fem årene. Gjennom pandemien var det derimot andre produsenter som vokste mer. Resultatene er slik sett ikke tydelige på om mesterbedrifter generelt har høyere eller lavere verdiskapingsvekst enn næringen for øvrig.

Figur V2-0-11 Årlig vekst i verdiskaping i næring 31 – Produksjon av møbler fordelt på mesterbedrifter og andre

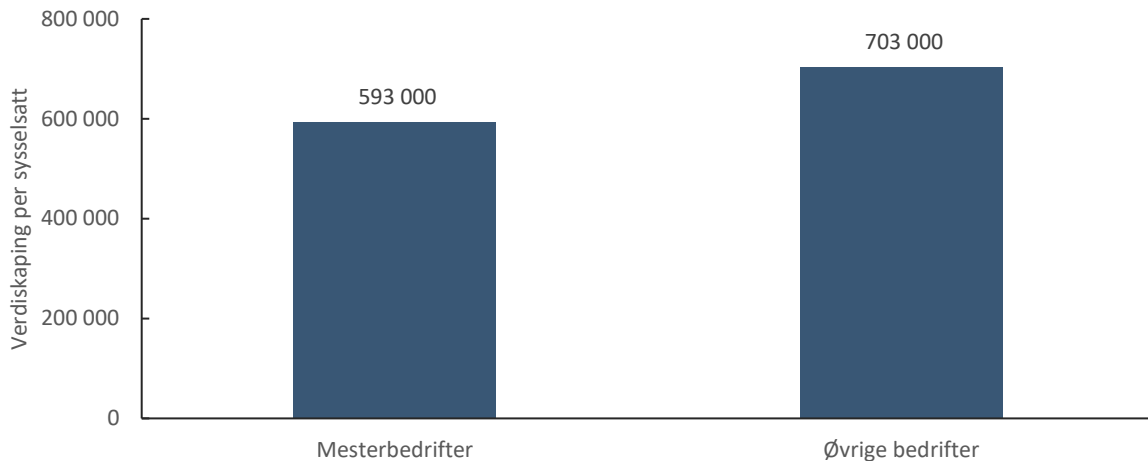
Grafiske fag

Innenfor de grafiske fagretningene har vi valgt ut en av de undernæringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på trykking og tjenester tilknyttet trykking, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
18.1	Trykking og tjenester tilknyttet trykking

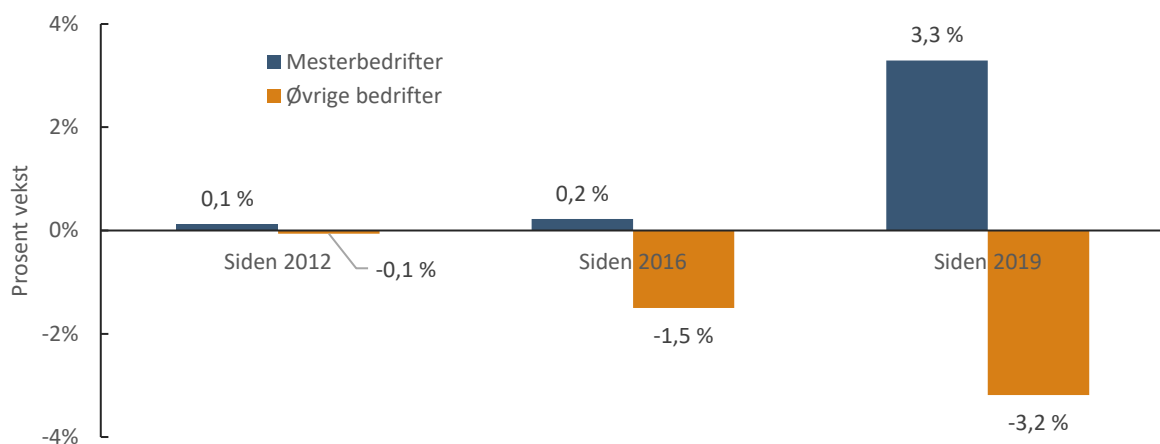
Mesterbedrifter i denne næringen har i gjennomsnitt over 100 000 kroner lavere produktivitet enn ikke-mestere. Noe som er svært forskjellig fra de andre fagretningene vi har sett nærmere på. For denne delen av de grafiske fagene ser det ut som at mesterbedriftene i 2021 var mindre produktive enn ikke-mesterne.

Figur V2-0-12 Produktivitet i næring 18.1 - Trykking og tjenester tilknyttet trykking i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre.

Produktivitetsforskjellen gjenspeiles for øvrig ikke i vekstraten til verdiskapingen i næringen, der mesterbedrifter siden 2012 har hatt positiv, men lav, vekst. Øvrige bedrifter i næringen har derimot hatt negativ vekst, om lag proporsjonalt med den positive veksten vi ser i mesterbedriftene. Dette er den eneste undernæringen vi har gått nærmere inn på som har opplevd generell verdiskapingsnedgang. Begge deler av næringen har hatt svært skiftende verdiskapingsvekst, med mange svingninger, derfor blir veksten fra 2012 nesten null prosent, mens utslagene på kortere sikt er større. I løpet av pandemien og fram til 2021 har verdiskapingen i mesterbedriftene i denne næringen vokst med 3,3 prosent, mens verdiskapingen i næringen ellers falt med 3,2 prosent.

Figur V2-0-13 Årlig vekst i verdiskaping i næring 18.1 - Trykking og tjenester tilknyttet trykking fordelt på mesterbedrifter og andre

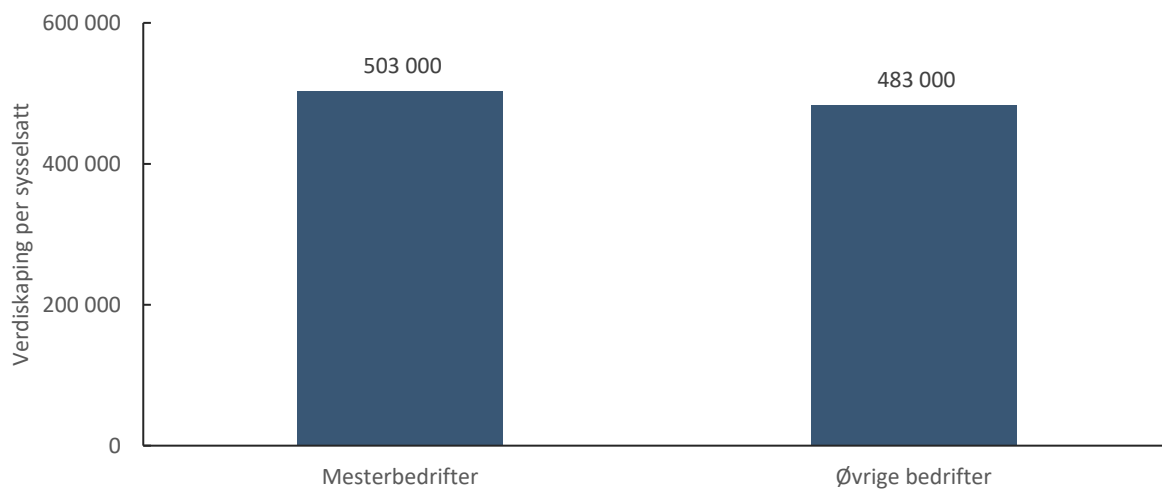
Verkstedhåndverksfag

Innenfor verkstedhåndverksfagene har vi valgt ut en av de undernæringene i kategorien hvor mesterbedriftene er størst. I dette tilfellet ser vi nærmere på butikkhandel med gull- og sølvvarer, og sammenligner mesterbedrifter med næringen for øvrig.

Næringskode	Næringsnavn
47.77	Butikkhandel med gull- og sølvvarer

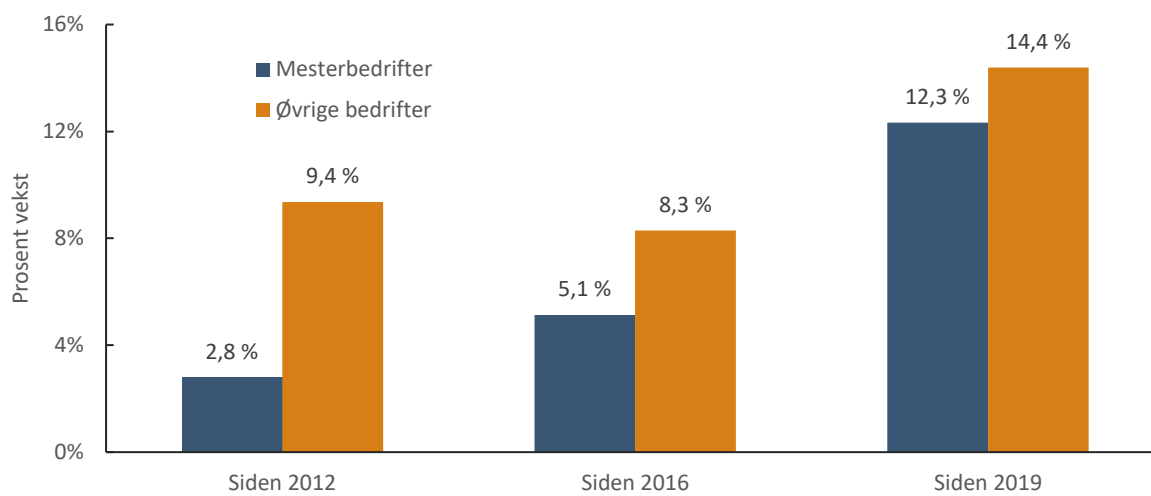
For denne næringen er gjennomsnittlig produktivitet om lag den samme på tvers av type bedrift. Kun 20 000 kroner skiller de to gruppene.

Figur V2-0-14 Produktivitet i næring 47.77 - Butikkhandel med gull- og sølvvarer i 2021, fordelt på mesterbedrifter og andre.

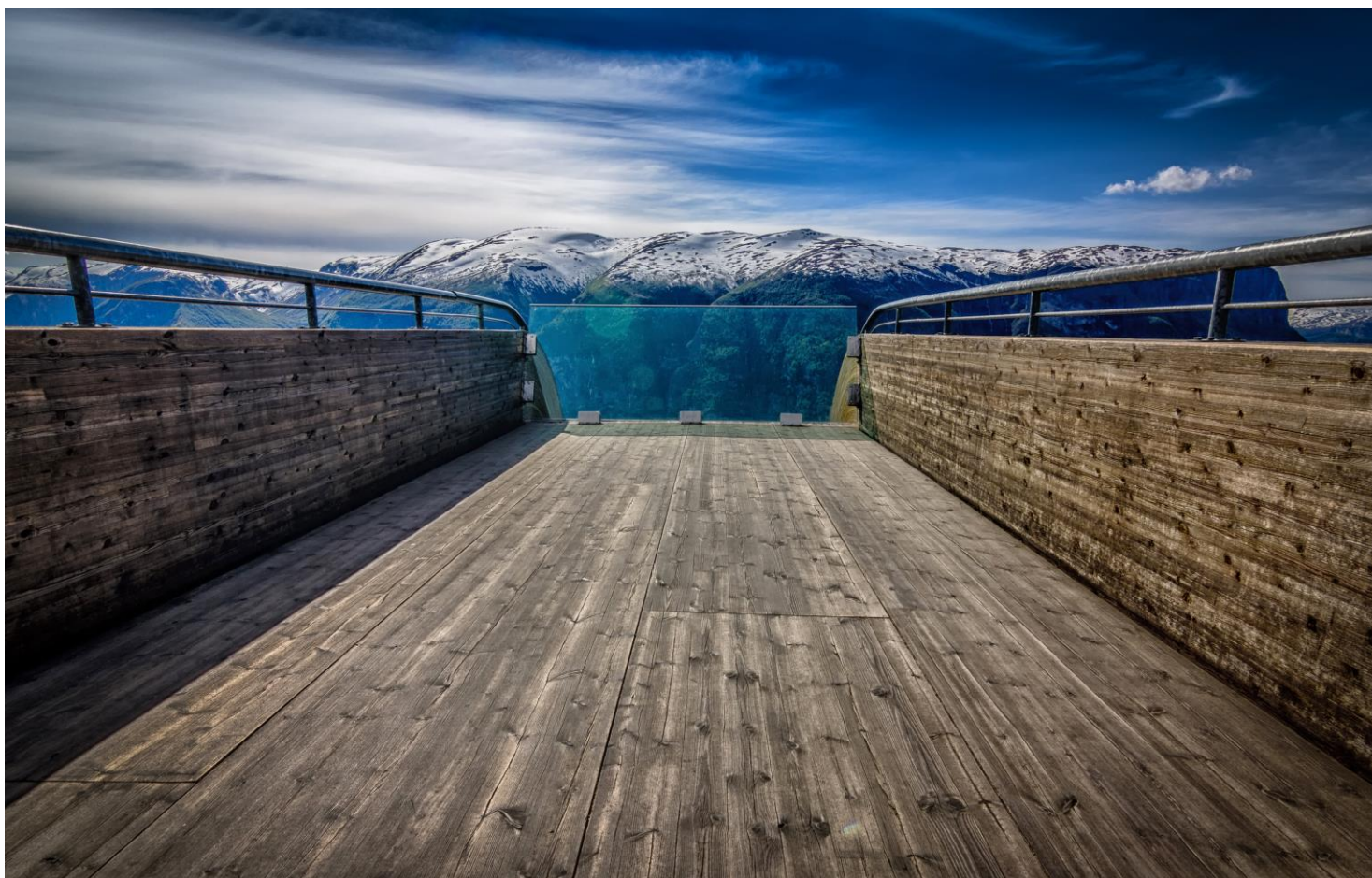
Veksten i verdiskaping har derimot vært ganske forskjellig de siste ti årene. Siden 2012 har verdiskapingen i bedrifter som ikke var mesterbedrifter i denne næringen vært på nesten 10 prosent, der store deler av denne veksten har skjedd i senere tid. I samme periode vokste verdiskapingen i mesterbedriftene med 2,8 prosent. Under COVID-19 pandemien var verdiskapingsveksten høy både i mesterbedrifter og ellers, med henholdsvis 12,3 og 14,4 prosent årlig vekst i verdiskaping.

Figur V2-0-15 Årlig vekst i verdiskaping i næring 47.77 - Butikkhandel med gull- og sølvvarer fordelt på mesterbedrifter og andre

Vedlegg 3: Gruppering av næringer

Næringsgruppe	Standard næringsgruppering (NACE)
Primærnæringer	A – Jordbruk, skogbruk og fiske
Petroleum	B – Bergverksdrift og utvinning
Industri	C – Industri
Forsyningsindustri	D – Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning E – Vannforsyning, avløps- og renovasjonsvirksomhet
Bygg og anlegg	F – Bygge- og anleggsvirksomhet
Handel	G – Varehandel, reparasjon av motorvogner
Landtransport	49, 51, 52 og 53 – Transport og lagring
Overnatting og servering	I – Overnattings- og serveringsvirksomhet
Teknisk ekspertise	62 og 63 – Informasjon og kommunikasjon M – Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting
Andre tjenester	58, 59, 60 og 61 – Informasjon og kommunikasjon 77 og 79 – Forretningsmessig tjenesteyting 93 – Kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter 94 og 95 – Annen tjenesteyting
Finans og forsikring	K – Finansierings- og forsikringsvirksomhet
Annet	O – Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning P – Undervisning Q – Helse- og sosialtjenester 96 – Annen tjenesteyting
Bemannings-tjenester	78 – Forretningsmessig tjenesteyting
Maritim	50 – Transport og lagring
Eiendomstjenester	L – Omsetning og drift av fast eiendom 80, 81 og 82 – Omsetning og drift av fast eiendom

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter. Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked. Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no